

AMERİKAN OKULLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Süleyman BÜYÜKKARCI *

Özet

Bu araştırmanın amacı, Osmanlı döneminde kurulmuş ve Cumhuriyet döneminde de faaliyetlerini sürdüren Amerikan Okulları'nın kısa tarihçeleri ile eğitim ve öğretimlerini açıklığa kavuşturmaktır. Burada, bu okulların hangi şartlar içinde açıldığı, yaygınlaştığı ve okullarda gözetilen amaçlar belirtilmiştir. Okulların ders programları, eğitim sistemleri, ölçme değerlendirme, öğrenci alımı vb. doğrudan eğitime ilişkin noktalar üzerinde ise daha geniş olarak durulmuştur.

Çalışmamızda önce, Türkiye'de kurulan Amerikan Okulları'nın kuruluş aşamaları ve tarihçeleri araştırılmış ve daha sonra eğitim öğretimleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, İstanbul Amiral Bristol Özel Sağlık Meslek Lisesi, İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi, İzmir Özel Amerikan Lisesi, Tarsus Özel Amerikan Lisesi, İstanbul Özel Üsküdar Amerikan Lisesi vb. okullarla ilgili olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cumhuriyet Arşivi, Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı ve Özel Öğretim Genel Müdürlüğü Arşivleri'nden yararlanılmıştır. Ayrıca röportaj, anı, gazete, dergi vb. yayınlar ile İstanbul Okullar Rehberi gibi konu ile ilgili diğer bazı yayınlar gözden geçirilerek değerlendirilmiştir.

Kanunun kapsamı oldukça geniştir. Ancak bunun bildiri sınırları içinde verilmesi zorunluluğu nedeniyle en özlü noktalar verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İstanbul Özel Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi, İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi, İzmir Özel Amerikan Lisesi, Tarsus Özel Amerikan Lisesi, İstanbul-Üsküdar Özel Amerikan Lisesi.

* Doç. Dr.

AMERICAN HIGH SCHOOL IN TURKIYE

Abstrackt

The object of this research is to explain the brief history and education of American Schools, established in Ottaman State period and currently running its educational activities in Turkiye. In addition the objektives of school is explained as well as how they have been opened and developed. Such points as school curriculum, educational system, measurement and evaluation, student acceptance have been explained in broad terms.

In my research, initially the history and purpose of these schools were examined and eventually a detailed information about education and training activities was given.

This research is carried out based on Archives of Direktorat of Education and Training (Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı), of General Directorate for Private Education Inistitution (Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü) in addition, some publications relevant to the subject, such as interview, memairs, letters, newspapers, and periodicas, alons with Guide for Schools in İstanbul.

The contents of the subject is wide, However, the most concise points was given because of the obligation that the subject should be given in the frame of communigüe.

Key Words: Admiral Bristol Healt Vocational School Istanbul, Robert College Costantinople, American High School Izmir, American High School Usküdar-Istanbul, American High School Tarsus.

TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİ

1939'da 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesine kadar olan dönemde, Türk-Amerikan ilişkileri "siyasî olmayan", daha başka bir ifade ile "ticari" alanda yoğunlaşmıştır. Öyle ki, Osmanlı Devleti ve ABD arasında 7 Mayıs 1830 tarihli "Seyrisefain ve İcraıyı Ticarete Dair" bir "Muahede-i Humayun" adlı ilk Ticaret Antlaşması'na Osmanlı Devleti bir "siyasi" karakter vermek istediğinde dahi, Amerika bunu kabule yanaşmamıştır.

Bunun nedeni, Amerikan Kongresi'nin 2 Aralık 1823'ten başlayarak benimsediği "Monroe Doktrini"dir. Buna göre Amerika, Avrupa'nın siyasî kombinezonlarının dışında kalmaya ve Avrupa politikasına bulaşmamağa özellikle dikkat ederken, bununla tam bir çelişki durumunda olarak, ticarî ilişkilerini genişletmeye özel bir önem vermiştir. Ticarî ilişkilerde "en ziyade müsaadeye mazhar millet" ilkesini Osmanlı Devleti'ne ve hemen her devlete kabul ettirmeye çalışmıştır. Böylece, başka devletlerin herhangi bir devletten sağladığı ticarî imtiyaz ve avantajlardan Amerika da otomatikman yararlanma imkânı sağlamıştır .

Amerika Birleşik Devletleri 7 Aralık 1941 tarihinden başlamak üzere 2. Dünya Savaşı'na girmesi ve bunun sonucu olarak, özellikle savaşın sonunda bir Dünya Devleti durumuna gelmesi ile Türk-Amerikan ilişkileri "politik", yani kuvvet dengesi ilişkileri niteliği kazanmağa başlamıştır. Yani Türkiye, Amerika'nın dünya stratejisi içinde yer almaya başlamıştır. Bu süreç, Türkiye'nin 18 Şubat 1952'de "Kuzey Atlantik Antlaşmasına Taraf Olan Devletler Arasında Kuvvetlerinin Statüsüne Dair Sözleşme" resmî adı ile bilinen NATO'ya üye olması ile daha da hızlanmıştır.

Türk-Amerikan ilişkilerinde 1950'li yıllar çok önemlidir. Artık Amerika için Doğu-Batı mücadelesinde Türkiye adeta vazgeçilmez derecede stratejik öneme sahiptir. Türkiye de dış politikasında Amerika'ya ağırlık vermeye başlamıştır. Ancak bu dönem, Yunanistan'ın Kıbrıs'ı kendine bağlamak gibi bir ihtirası yüzünden 1963'ün sonundan başlamak üzere özellikle 1964 yılında tam bir krize dönüşmüştür.

1964 Haziran'ında ABD Başkanı Johnson'un "Johnson Mektubu" olarak bilinen mektubu Türkiye'ye yollaması ve 1975 Şubat'ından başlamak üzere Amerikan Kongresi'nin uyguladığı "silah ambargosu", bu krizlerin en önemlileridir. Her iki kriz Türkiye'yi, Amerika ile ilişkilerinde daha dikkatli olmaya ve dış politikasında yeni arayışlar ve alternatifler aramaya zorlamıştır .

¹ Fahir Armanoğlu, **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s. IX.

² Fahir Armaoğlu, **a.g.e.**, s. x.

Türk-Amerikan ilişkileri çerçevesinde Türk-Amerikan ikili antlaşmaların sayısı 100'ün üzerindedir. Bu antlaşmalar, Türkiye'nin askerî ve ekonomik yardım karşılığında ABD'ye askerî ve ekonomik kolaylıklar öngörmektedir³. Türkiye ile ABD arasında imzalanan ikili antlaşmalardan bazıları önem sırasına göre şunlardır:

- Ortak Güvenlikle İlgili Antlaşma (7 Ocak 1952)
 - Kuvvetlerin Statüsüne İlişkin Antlaşma (10 Mart 1954)
 - Kuvvetlerin Statüsüne İlişkin Antlaşmanın Uygulanmasına İlişkin Antlaşma (16 Temmuz 1956)
 - Askerî Kolaylıklar Antlaşması (23 Haziran 1954)
 - Vergi Muafiyeti Antlaşması (23 Haziran 1954)
 - Ortak Savunma Yardım Programına Göre Verilen Artık Teçhizat ve Malzemenin Kullanılmasına İlişkin Antlaşma (26 Mayıs 1956)
 - Atom Enerjisi Antlaşması (10 Haziran 1955)
 - Ortak Savunma İşbirliği Antlaşması (3 Temmuz 1969)
- 2000 yılı itibariyle Türk-Amerikan ilişkileri istenilen düzeye henüz gelebilmiş değildir.

AMERİKAN OKULLARI

Osmanlı Devleti'nde kurulan yabancı öğretim kurumlarının en eskileri Katolik Okulları'dır. Başlangıç tarihleri İstanbul'un fethedilmesiyle başlar. Bu tarihlerde kiliselerde Lâtin çocuklarına mahsûs olmak üzere verilen dersler, daha çok dini ağırlıklıydı.

8 Kasım 1583'te Fransa'nın himâyesinde İstanbul'a gelen Cezvitler, 18 Kasım 1583'te Galata'daki "Saint Benoît" kilisesi ve manastırına yerleşerek, burada hemen bir okul açtıkları bilindiğine göre, Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'da ilk Fransız Okulu'nun açılış tarihinin de 18 Kasım 1583 olduğu söylenebilir. Bu tarihte Cezvitler tarafından açılan Saint Benoît Okulu, Osmanlı Devleti'nde kurulan, yüzbinden fazla öğrenci toplayan ve sayısı birkaç yüzü aşan Fransız Okulları'nın ilkinin ve bu itibarla Osmanlı Devleti'nde dinî, sosyal, kültürel ve siyasî etki ve tepkileri önemli olmuş olan Fransız misyoner

³ Ana Biritannica, C. 30, Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünleri Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş., Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş, 1994, s. 229-230.

öğretim etkinliklerinin değil, aynı zamanda bütün yabancı öğretim kurumlarının da başlangıcı sayılabilir⁴.

Katolik Okulları'nın faaliyete geçişinden sonra, Protestan Okulları da Osmanlı Devleti'ne gelip yerleşmeye başladı⁵.

Osmanlıların Amerikalılar'la ilk ilişkileri, daha önce de belirtildiği üzere, Amerikan tüccar ve misyonerleri aracılığıyla olmuş ve bunu, Osmanlı Devleti'ne gelen Amerikan diplomat, konsolos ve başkaları izlemiştir.

Osmanlı Devleti ve ABD arasında yapılan 7 Mayıs 1830 tarihli "Seyrisefain ve İcrayı Ticarete Dair" bir "Muahede-i Humayun" adlı ilk ticaret antlaşması ile ABD'ye ticari ilişkilerde "en ziyade müsaadeye mazhar millet", yani imtiyazlardan yararlanma hakkı verildi. Ayrıca ABD tüccarının, Osmanlı Ülkesi'nde, devletin müdahalesi olmadan, her milletten, ya da dinden simsar kullanabilmesi idi. Amerikalılar daha ziyade simsar olarak Ermeni ve Rumları kullandı. Böylece zaman içerisinde Ermenilerle Amerikalılar o derece birbirlerine yakınlaştılar ki, Amerikalılar Ermenileri himayeleri altına aldıkları gibi onlara aynı zamanda vatandaşlık hakkını da verdiler. Ermeni simsarlarla Amerikalılar arasında başlayan bu birliktelik ve yakınlaşma eğitim alanında da yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Bunda misyonerlerin payı büyük oldu. Amerikalılar bu eğitim kurumları sayesinde Ermenileri koruma altına alarak, onları kendi taraflarına çekerek kendi çıkarları doğrultusunda kullanmışlardır; tıpkı Yunanlıların Rumları, İngilizler'in Protestanları, Fransızların Katolikleri, Rusların Ortadoksları korumaları

⁴ **Türk Ansiklopedisi**, "Özel Öğretim Kurumları Maddesi", C. XXVI, ME. Basımevi, Ankara 1977, s. 306; Daha geniş bilgi için bkz.: Nurettin Polvan, **Türkiye'de Yabancı Öğretim**, C. 1, ME. Basımevi, İstanbul 1952, Erol Kırşehirlioğlu, **Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri**, İstanbul 1963- Erol Güngör, **Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri**, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1999, Süleyman Büyükkarcı, **İngiliz Okulları ve Tarihi Gelişimi**, Selçuk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 6, Konya 1999, s. 150-151.

⁵ Osmanlı Dönemi Katolik okulları için bkz. Nurettin Palvan, **Türkiye'de Yabancı Öğretim**, C. 1, ME Basımevi, İstanbul, 1952; Protestan okulları için bkz. Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye)**, İstanbul Kültür Üniv. Yay., No: 1, İstanbul, 1997, s. 209-214, 328; Osman Ergin, **Türkiye Maarif Tarihi**, C. I-II, İstanbul, 1977.

ve kullanmaları gibi. Sonuçta da korunma altına alınan tüm Gayr-ı müslim uluslar, eğitim-öğretim, siyasal ve silahlı örgütlenme, silahlı ayaklanma ve yabancı devlet müdahalesi gibi aşamalardan sonra, ayaklananlar bağımsız birimler şeklinde Osmanlı Devleti bünyesinden ayrılmışlardır⁶.

Bu konuda şüphesiz ki, en önemli etkenlerden biri olan eğitim seferberliği diğer bazı devletler gibi Amerikalılar tarafından da kendi çıkarlarına en uygun bir biçimde kullanıldı. Amerikan misyonerleri 1834'te İstanbul Beyoğlu'nda Ermenilere bir okul açtılar. Başlangıçta Ermenileri Protestanlaştırmak isteyen misyonerler, büyük çabalar sonucunda onları, 1848 tarihinde, Osmanlı Devleti'nde ayrı bir Protestan Cemaati olarak kabul ettirmeyi başardılar. Böylece Ermeni Milleti Gregoryan, Katolik ve Protestan olarak üçe bölündü. Din eğitimi öngören bu kurumlar zaman içerisinde dini eğitimi de bütünüyle bırakmadan laik öğretim yapan kolejlere (high scholl'lara) dönüştürüldü⁷. Amerika'nın dışa dönük misyonerlik örgütü olan "American Board of Commisioners For Foreign Missions" 1810 yılında Boston'da kurulmuştu ve 1819'da Osmanlı Devleti topraklarını programa almış ve gittikçe artan bir ilgiyle misyonerlerini Türkiye'ye göndermiş ve 1852'de Harput'ta bir misyoner merkezi kurulmuştur⁸.

Harput Amerikan Koleji

Harput Amerikan Koleji 1859'da açıldı. Başlangıçtaki amacı Ermeni Protestan din adamı yetiştirmek olan Kolej, 1880 yılında genişletilerek, lâik eğitime ağırlık vermeye başladı.

Harput Konsolosluğu'nun 1 Temmuz 1901 tarihli Fırat Koleji çalışmalarıyla ilgili raporuna göre⁹ :

⁶ Bilâl N. Şimşir, **Ermeni Propagandasının Amerikan Boyutu Üzerine**, Atatürk Üniv. Yayını, 628, Erzurum 1984, s. 79-94, İlknur Haydar Polatoğlu, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar**, Kültür Bakanlığı Yayını / 1202, Ankara 1990, s. 127-128.

⁷ Bilâl N. Şimşir, **a.g.e.**, s. 94.

⁸ Bilâl N. Şimşir, **a.g.e.**, s. 94; Ayrıca bkz. İlknur Polat Haydaroğlu, **a.g.e.**, s. 128.

⁹ **American National Archives Despatches From U.S. Consults in Harput (1895-1906)** Microcopy T. 579. Roll 1, No: 44, 13 Mart 1901 tarihli Rapordan, İlknur

Fırat Koleji ilk ve orta kısmının 1000'den fazla öğrencisi vardı. Adı geçen kuruluş yabancı dil olarak İngilizce'nin öğretilmesinde önemli başarılar sağlamış ve Amerikan idealini ve yaşama tarzını yerleştirmede oldukça etkili olmuştur.

Anaokulu ve lise çağındaki çocukları bünyesinde barındıran Kolej'in yeni inşaatları hızla sürmektedir. İşler yolunda giderse 1895'te tamamlanacaktır. Bu yapıda en önemli şey olan "The College for young women" genç kadınlar koleji taştan ve Amerikan stilinde yapılmaktadır.

Elazığ'da 1840'lı yıllarda Amerikalı ve Fransız misyonerlerin yardım ve desteği ile açılmış olan ve yabancı okulu diyebileceğimiz türden başka okullar da bulunmaktadır. Hüseyinik, Hulvenk, sürsürü, Kuyulu köylerinde birer okul bulunduğu gibi, yine aynı dönemde Harput'ta bir iptidaî ile bir rüştiye derecesinde olmak üzere iki okul daha bulunmaktadır. Harput'ta 1840'da ilk yabancı okul açılmıştır, 6 tanesi iptidaî, 1 tanesi de rüşdiye olmak üzere 7 okul vardır. Bunlar Süryani ve Ermeni cemaatlerine aittir. Yabancıların bizzat kendileri tarafından 1859'da kurulan Amerikan Koleji, 1869'da Fransız Koleji ve 1895'te Alman Mektebi olmak üzere üç büyük okul mevcuttur¹⁰.

Mamuretül vilâyeti olarak tanımlanan bu bölgelerde azınlık okulları da bulunmaktadır. Yabancı okullarla birlikte bu okulların da hemen tümü I. Dünya Savaşı sonunda kapatılmışlardır¹¹. Amerikalılar'ın Osmanlı Devleti'nde açtıkları ilk okul 1824'te Beyrut'taki Syrian Protestant College'dir¹².

Polat Haydaroğlu, a.g.e., s. 128.; Amerikan misyoner faaliyetler için bkz. Erol Güngör, *Türkiye'de Misyoner Faaliyetler (ilk basılış Erol Kırşehirlioğlu adıyla 1963)*, İstanbul, 1999.

¹⁰ *Cumhuriyetin 50. Yılında Elazığ*, s. 125.

¹¹ M. Hidayet Vahapoğlu, *Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar*, M.E. Basımevi, İstanbul 1997, s. 109.

¹² İlber Ortaylı, "Osmanlı İmparatorluğunda Amerikan Okulları Üzerine Bazı Gözlemler", *TODAIİ Dergisi*, C. 14, S. 3, Ankara 1982, s. 88.; Daha geniş bilgi için bkz. Mustafa Ergün, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)*, Ocak Yay., Ankara, 1996.

Yabancı okulların özellikle Amerikan Okulları'nın yoğunlaştığı 19. Yüzyılda, Protestan Okulları'nın Osmanlı Devleti çapındaki durumu hakkında II. Abdülhamit devri Maarif Nazırlarından Ahmed Zühdü Paşa'nın muhteelen 1311/1894 tarihinde kaleme alınmış raporuna göre de; Ma'muretü'l-aziz vilâyetinde Harput Livası, Harput Kazası'nda Fırat Mektebi adı altında 1273=1857'de açılan ve 1308=1892'de resmi ruhsat alan ve 312 erkek ve 125 kız öğrencisi bulunan Amerikan ta'biyetinde toplam 7 adet okul bulunmaktadır¹³.

İstanbul Robert Koleji (Robert College)

Ahmed Zühdü Paşa'nın Raporuna göre, bu okul, İstanbul Rumelihisarı'nda, mevki ve sokağı belirtilmemiş, okulun adı, Amerikan Mektebi, kuruluş tarihi 1863, resmi ruhsatı yok, tabiiyeti Amerikan, mülâhazat kısmında ise fermanlıdır yazıyor¹⁴.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde bulduğumuz ve büyük ihtimalle 1914-1918 yılları arasına tarihleyebileceğimiz "İstanbul'da Mevcut Özel Okullar Listesi" adlı bir başka belgede de okul, kariye ve mahalle olarak Bebek'te, Rober Kolej adıyla geçiyor, lise derecesinde olduğu ve kısım-ı Âli'si bulunduğu belirtiliyor¹⁵. Aynı mahiyetteki 2. belgede ise "mektebin ismi Rober Mektebi, bulunduğu mahal Bebek, derecesi 7 senelik i'dâdî, Âlî sınıfları da vardır"¹⁶ deniliyor.

MEB. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulduğumuz bir başka belgeye göre de bu okulun tarihçe ve diğer konularına ait bilgilere ulaşılacaktır¹⁷:

¹³ Atilla Çetin, "Maarif Nazırı Ahmed Zühdü Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yabancı Okullar Hakkında Raporu", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 10-11, Ayır Basım, İ.Ü. Edebiyat Fak.1983, s. 189-219.

¹⁴ Atilla Çetin, *a.g.e.*, s. 189-219.

¹⁵ Süleyman Büyükkarcı, *İstanbul Sankt Georg Avusturya Lisesi.*, Damla Ofset, Konya 1995, s. 474.

¹⁶ Süleyman Büyükkarcı, *a.g.e.*, s. 477.; Bu okulların Atatürk dönemi için ve özellikle Robert Koleji için bkz. Mustafa Ergün, *Atatürk Dönemi Türk Eğitimi*, AÜDTCF Yay., No: 325, Ankara, 1982, s. 66-73.

¹⁷ **ÖÖKGMA., Özel İstanbul Amerikan Robert Lisesi Özel Dosyası.** Cumhuriyet dönemi ABD okulları için bkz. MV., *İstanbul Okulları Klavuzu*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1936, s. 50-51; MV., *İstanbul Okulları Klavuzu*, Cumhuriyet Mat.,

Robert Kolej, 24 Nisan 1863'te ABD uyruklu Christopher Rhineland Robert başkanlığında bir grup Amerikalı tarafından kurulmuş, New York eyaleti kanunlarına göre tüzel kişilik kazanmış Robert Kolej Mütevelli Heyeti Bebek'te (Bugünkü Boğaziçi Üniversitesi Kampüsü) Robert Koleji kurmuştur. 1971'de bu heyet kampüsü Türk Hükümetine devretmiş, Robert Kolej öğrencileri de Arnavutköy Kız Koleji kampüsüne taşınarak, orta dereceli iki okulun birleştirilmesiyle karma bir okul haline getirilmiştir. 900 öğrenci kapasiteli bir okuldur. Bu durum eskiye göre imkânların azalmasına yol açmıştır. Ancak 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nu değiştiren 3035 sayılı Kanun'un sağladığı imkânlarla öğrenci kapasitesi, bina ve tesis yönünden yeni bir teşebbüs hazırlığı söz konusudur. Başarı açısından Üniversiteye Giriş ölçü alındığında Türkiye sıralamasında 2. sırada bulunan kurum, daha ileri derecede konular üzerinde çalışılmaktadır. Bu çalışmalar tamamlandığında MEGSB'lığı iznine sunulacaktır:

- a) Öğretimin niteliğini artırmak amacıyla öğretim programlarının geliştirilmesi,
- b) Öğretim ve eğitim ihtiyaçlarımızı karşılayacak biçimde binaları geliştirme.

Tübitak (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu)

Fizik, Kimya, Matematik, ve Proje yarışmalarında okulumuz öğrencileri uzun yıllardan ilk sıralarda çeşitli dereceler almıştır. Ayrıca Lise Burs Programı için açılan sınavlarda da öğrencilerimiz her yıl başarı göstererek TÜBİTAK bursu kazanmışlardır.

BOSPHORUS CHRONICLE: Okul Gazetesi, "Columbia Scholastic Press Association of Colobia University of New York City" tarafından 1981-82 yılında üçüncülük, 1982-83'de ikincilik ve 1983-84'de de birincilik ödülüne lâyık görmüştür.

Talim ve Terbiye Dairesi Arşivleri'nde bu okula ait yönetmelik, haftalık ders dağıtım, müfredat vb. konularda kararlar mevcuttur. Bunları ayrıntılarıyla burada verme imkânı olmadığı için, bazıları, konuları

İstanbul, 1938, s. 73-75; MV., İstanbul Okulları Klavuzu, Marifet Basımevi, İstanbul, 1937; MEGSM., İstanbul Okullar Rehberi, İstanbul, 1983-1987.

itibariyle verilmekle yetinilecektir:

24.06.1937: İstanbul Amerikan Koleji Kız ve Erkek Kısımları Müfredat Programının tatbik tarzını gösterir Cetvel¹⁸ .

29.01.1948: İstanbul Amerikan Koleji Teknik Okul Bölümüne ait ders Dağıtma Cetveli¹⁹ .

31.07.1951: İstanbul Amerikan Koleji Yönetmeliği'nin 40. ve 50. maddelerinin değiştirilmesi²⁰ .

25.09.1951: İstanbul Amerikan Koleji'nin Ders Dağıtım Cetveli²¹ .

28.02.1953: İstanbul Amerikan Kız ve Erkek Koleji Ders Dağıtma Cetveli²² .

28.02.1953: İstanbul Amerikan Koleji Müdürlüğü Ders Dağıtım Cetveli²³ .

12.07.1954: İstanbul Amerikan Koleji Haftalık Ders Dağıtım Cetveli²⁴ .

13.10.1955: İstanbul Amerikan Koleji Edebiyat Kolu Ders Dağıtım Cetveli²⁵ .

31.03.1962: İstanbul Robert Kolej Yüksekokulu Fen ve Yabancı Diller Bölümü Öğretim Programı²⁶ :

Fen ve Yabancı Diller Bölümünde müfredat programı; öğrencilerin doğrudan doğruya daha yüksek bir tahsile devamlarına veya sağlam bir esasa dayanan bilgiye sahip olarak seçecekleri mesleklere derhal geçebilmelerine imkân sağlayacak şekilde tertiplenmiştir. Bu

¹⁸ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1937, Karar No: 9.

¹⁹ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1948, Karar No: 14.

²⁰ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1951, Karar No: 60.

²¹ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1951, Karar No: 152.

²² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1953, Karar No: 31.

²³ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1953, Karar No: 32.

²⁴ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1954, Karar No: 157.

²⁵ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1954, Karar No: 221.

²⁶ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1962, Karar No: 54.

maksatla, programın hazırlanmasında herkes için önemli olan çeşitli fikrî disiplinlere dair bir genel eğitim prensibi ile muayyen sahalarda ihtisas hazırlığı sağlayan prensip meczedilmiş bulunmaktadır.

Her öğrenci, koleje kayıt günü veya daha önce, kendi şahsî öğrenim programını tayin edilecek müşavir profesörün rehberliği ile hazırlar (= The School of Science and Languages offers its students programs of studies in which the principle of general education in the various intellectual disciplines of common importance to all men is combined with the principle of sepcialized preparation in certain fields to the extent that graduating students will be able either to proceed directly to graduate work or to begin at once careers with a foundation of competence in their field. Each student, on Registration Day or Before, is assigned a Faculty Advisor under whose guidance he arranges his individual program of courses.)

İstanbul Amerikan Kız Koleji (Constantinople College For Girls)

1871 yılında Home School olarak Gedikpaşa'da öğretime başlamış, 1873'te Üsküdar'a taşınmıştır (Bugünkü Üsküdar Amerikan Kız Lisesi). 1914 yılında da Arnavutköy'de yapılan binalarda öğretimi devam ettirmiştir. Bu okulun maliki ise, Massachusetts Eyaleti tarafından imtiyaz verilen "İstanbul Amerikan Kız Koleji Mütevelli Heyeti"dir.

İki ayrı okulun (Robert Kolej ve Kız Kolej) mütevelli heyetleri 1958'de birleştirilerek tek heyet haline gelmiştir. 1971'de, daha önce de belirtildiği üzere, Robert Kolej'in bulunduğu kampüsü Türk Hükümeti'ne devretmesiyle iki okul Arnavutköy Kız Koleji kampüsünde birleştirilmiştir.

Bu okulun ilk yıllarında öğrencileri arasında Müslüman ailelerin kızları yoktu. Bu kuruluşa Yakın Doğu'nun diğer ülkelerinden genç kızlar devam ediyorlardı; II. Meşrutiyet'in ilânı ile, Müslüman ailelerin kızlarına da Amerikan Kız Koleji'nde eğitim görme izni resmî bir hüviyet kazandı. **Hattâ o devrin Maârif Nezareti, 1901'de Kolej'in ilk**

Türk mezunu olan Halide Edip Adivar'dan, devlet tarafından verilen bursla Kolej'de okuyacak beş öğrenciyi seçmesini istedi²⁷.

Gedikpaşa Amerikan Okulu

Genellikle azınlıklardan Ermenilerin rağbet ettiği 224 mevcutlu bu okulun Türk öğrenci sayısı 1923'lü yıllarda yaklaşık dörtte bir iken 1927'li yıllara yaklaşıldıkça yüzde 43'lere varmıştı²⁸. 1933 tarihinde kapanan okulun kapanma gerekçesi, 1929 yılında başlayan dünya ekonomik buhranıdır.

Talim ve Terbiye Dairesi Arşivi'ndeki 16.1.1926 tarihli bir belgeye göre, "Gedikpaşa'daki Amerikan Mektebi'nin biri ana sınıf olmak üzere beşi ibtidai, üçü tali dokuz sınıftan ibaret orta derecede bir okul olduğu" anlaşılmaktadır (Bkz. Belge 3). Aynı şekilde "İstanbul'un Göztepe'de Çiftehavuzlar'daki Amerikan Mektebi'nin de orta derecede okul" olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Belge 2)²⁹.

Adana Amerikan Kız Okulu

Maarif Nazırı Ahmed Zühdü Paşa'nın Raporu ekindeki yabancı okullar listesinde Amerikan ta'biyetinde 1301 (= 1885) kuruluş tarihli İnâs Rüşdiyesi ile 1307 (=1891) kuruluş tarihli Sıbyan Mektebi vardır ve resmî ruhsatı yoktur³⁰.

Yine Missionary Herald adlı dergiye göre Adana'da bu Amerikan Kız Okulu'nda 1923 yılında 112 öğrencinin 20 kadarı Türk tabiiyetindedir. 1927'de ise toplam 154 öğrencinin 125'i Türk'tür³¹. Bu okulun da dünya

²⁷ ÖÖKGMA, İstanbul Amerikan Kız Koleji Özel Dosyası.

²⁸ The Missionary Herald, Vol: CXXIII. April 1927, No. 4, s. 155; Ayten Sezer, Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938), TTK-Ankara 1999, s. 59.

²⁹ TTDA., Kurul Karar Defteri, Karar Tarihi: 16.01.1926, Karar No: 262, C. 1; İstanbul, Çiftehavuzlar'daki Göztepe Amerikan Mektebi için bkz. TTDA., Kurul Karar Defteri, Karar Tarihi: 17.11.1926, Karar No: 246, C. 1.

³⁰ Atilla Çetin, a.g.e., s. 219.

³¹ The Missionary Herald, Vol: CXXIII. April 1927, No. 4, s. 155.

ekonomik buhranın etkileri veya binalarının yetersizliği vb. nedenlerle 1938 yılında kapandığı anlaşılmaktadır³².

Merzifon Amerikan Koleji

Merzifon Amerikan Koleji 1863'te kurulmuştur. Amerikan Board Komisyonu misyonerlerinden Marsovan tarafından kurulan kurum ilk önce, jeoloji semineri olarak adlandırılmış, fakat toplum için hem dinî, hem de sosyal hizmetleri yerine getiren bir yer olmuştur. 1881'den itibaren büyük bir gelişme göstererek Yüksekokul konumuna gelmiştir. Okul herkese açık olmasına rağmen, asıl öğrenci kaynağını Ermeni ve Rumlar oluşturmuştur. Kolej'de, dışarıdan gelen öğrenciler, yatılı olarak bulunmaktadır.

Bu okulda, 1886 yılı sonunda 135 öğrenci mevcut olup, bunun 108'ini Ermeni, 27'sini Rum öğrenci oluşturmaktadır³³.

Ahmed Zühdü Paşa'nın "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yabancı Okullar Hakkında Raporu"na göre de, bu okul, Sivas vilâyeti, Amasya Liva'sı, Merzifon Kaza'sında 1281 (=1865) tarihinde, Amerikan ta'biyetinde ve resmî ruhsatı olmaksızın açılmış olup, 106 zükûr, 76 inas öğrencisi mevcuttur³⁴.

Merzifon Amerikan Koleji, Samsun'dan Trabzon'a kadar Karadeniz Bölgesinde Pontus Rum Devleti kurmayı amaçlayan bir faaliyetin gelişmesinde önemli rol oynamıştır³⁵.

³² Frank Andrew Stone, **Academies For Anatolia, 1830-1980**, University Pres of Amerika, 1984, s. 182; Ayten Sezer, **Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923-1938)**, TTK Yay., Ankara, 1999, s. 60.; Özel Okulların (Türk, Yabancı, Azınlık, Milletlerarası vb.) geçmişi için bkz. **Dünden Bugüne Özel Öğretim Kurumları, -İ- Özel Okullar**, MEB Yayını, Ankara, 1991.

³³ **American National Archives, Despatches from U.S. Consults in Sivas (1886-1966)**. Microcopy: T-579, Roll 1, No: 44, 61'den İlknur Polat Haydaroğlu, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar**, Ocak Yayınevi, Ankara 1993, s. 129.

³⁴ Atilla Çetin, **a.g.e.**, s. 211-219.

³⁵ Yusuf Sarıncay, "Pontus Meselesi ve Yunanistan'ın Politikası", **Atatürk Araştırma Merkezi**, Ankara 1999, s. 51-53; Nuri Yazıcı, **Millî Mücadele'de Pontuscu Faaliyetler 1919-22**, Ank. 1989, s. 39-45; Hamit Pehlivanlı, "Tarih Perspektifi

İşte bu bozguncu faaliyetlerinden dolayı 1921’de kapanan bu Kolej’in yerine, 8 Ocak 1924’te Anadolu Kampüsünde kurulan Merzifon Amerikan Kız Hayat Okulu (American Girls School of Life)³⁶ temel eğitim veren bir okul konumunda iken 1929’dan sonra, ortaokul konumuna geldi. Yine Stone’den aldığımız bilgilere göre, ortaokulun amacı, bölgedeki kız öğrencileri kültürlü bir ev kadını olarak yetiştirmek için, onları, çocuk bakımında, hastabakıcılık işlerinde, el işlerinde ve daktilo yazma konusunda eğitiyorlar, sonra da ileri düzeyde ev ekonomisi dersleri ile birlikte İngilizce dersleri de programa dahil ediliyordu³⁷.

T.C., Mf. V. Milli Talim ve Terbiye Dairesi’nin Merzifon Amerikan Mektebi’nin programı hakkında 02.03.1933 tarihinde aldığı karara göre, bu mektep bir sınıfı ihzarî, diğer sınıfı ikinci derecede bir orta ihtisas mektebi derecesinde olmak üzere beş sınıftan ibarettir; programlar muvafıktır³⁸:

Müfredet Programı Dördüncü Senelik Hayat Mektebidir İhzarî Sınıf (İngilizce bilmeyen talebeler için)

Tablo 1: 1933-34 Merzifon Amerikan Mektebi Hazırlık Sınıfı Haftalık Ders Çizelgesi

Türkçe Resmî ortamekteplerin birinci sınıf programı tatbik edilecektir.		4 Saat
İngilizce – lisan dersleri (Birinci sınıfta)	(birinci sınıfta)	20 Saat
	(ikinci sınıfta)	18 Saat
Savfî telâffuz		
Kıraat		
Yazı		
Mükâleme		

İçerisinde Pontus Olayı: Yakın Tarihimize ve Günümüze Etkisi”, Atatürk Araştırma Merkezi, Ank. 1999, s. 86-87.

³⁶ Frank Andrew Stone, **Communities of Learning: People and Their Programs The American Board Schools in Turkey from 1920 to 1970**, İstanbul 1970, s. 17.

³⁷ Frank Andrew Stone, **Academies For...**, s. 271.

³⁸ **TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1933, Karar No: 22, s. 42-49.**

İmlâ (İş bu ihzarî sınıfta talebe mektebin diğer dördüncü sınıfında tedris edilen İngilizce derslerden istifade edebilecek surette yetiştirilir.)	
Teknik tedarisat Pamuk, yün ve ipek elbiselerin tamiri; Çorap tamiri; eşarp ve şapka örgüleri; Sepet işleri, örnek bezi, kanava işi, beyaz işi.	4 Saat
Bahçecilik (ikinci sôemestre) Toprağın ihzarı, Çiçek ve sebzelerin dikilip yetiştirilmesi	2 Saat
Beden terbiyesi ve spor Basit hareketler ve oyun	2 Saat
Haftada	30 Saat

Maârif İstatistiklerinden aldığımız bilgiye göre, Merzifon Amerikan Mektebi'nde dokuz kadın öğretmen görevliydi, ve okulun gelirleri, dışarıdan gelen yardımlarla, öğrencilerden elde edilen ücretlerden oluşuyordu³⁹.

Frank Andrew Stone'den öğrendiğimize göre okul, gerek öğrenci azlığı, gerekse mali buhran nedeniyle kapanmak zorunda kaldı⁴⁰.

Talas Amerikan Okulu

Ankara Vilâyeti, Kayseri Liva ve Kazası'nda, birisi 1872 yılında kurulan, İnas Mektebi adında ve erkek öğrencisi bulunmayan 71 kız öğrencili bir okul, ikincisi ise 1870 tarihinde kurulan İncil ve Atâ Cemiyeti adıyla 65 erkek öğrencisi bulunan, ancak kız öğrencisi olmayan, ruhsatsız; Amerika tabiiyetinde bir başka okuldur⁴¹.

1916'da kapanmış olan okul, meslekî ve teknik eğitim vermek amacıyla 1928 yılında yeniden açıldı. Board Okulları'ndan biri olan bu

³⁹ T.C. BAŞVEKÂLET İstatistik Umum Müdürlüğü, Maârif, 1932-33 İstatistiği, No: 31, İstanbul 1934, s. 190-191, 195, 199.

⁴⁰ Frank Andrew Stone, *Academies For...*, s. 282.

⁴¹ Atilla Çetin, *a.g.e.*, s. 219.

Kayseri-Talas Erkek Okulu, Tarsus Amerikan Koleji'ne ortaokul düzeyinde öğrenci hazırlıyordu⁴².

T.C. Başvekâlet Maârif İstatistiğine göre, 1932-33 öğretim yılında toplam 41 öğrencinin öğrenim gördüğü okulda 8 öğretmen görev yapmaktaydı⁴³.

Amerikan Board Heyeti'ne Bağlı Okulların Müşterek Yönetmeliği'nden aldığımız bilgilere göre de, "Talas Amerikan Okulu, yatılı ve yatısız bir erkek orta okuludur. Üç esasa sınıfından başka bir de Hazırlık sınıfı vardır"⁴⁴.

**Tablo 2: Talas Amerikan Okulu
1952-1953 Öğretim Yılı Haftalık Ders Dağıtım Cetveli
(Erkekler İçin)**

	Hazırlık	Orta		
		I	II	III
Türk Dili ve Edb.	5	6	4	4
Felsefe'den Sosyoloji	-	-	-	-
Tarih	-	2	2	3
Coğrafya	-	2	2	2
Yurtdaşlık Bilgisi	-	-	2	2
Askerlik	-	-	-	-
Felsefe (Sosyoloji'den başka)	-	-	-	-
Matematik	4	5	6	6
Tabiat Bilgisi	-	4	6	5
İngilizce dili	10	5	5	3
İngilizce Okuma ve Ed.	8	5	5	3
Fen Bilgisi	3	1	-	-
Müzik	1	1	1	1
Beden Terbiyesi	2	2	2	2
Toplam	33	33	31	31

⁴² Hugh Grayson Johnson, **The American Schools in the Republic of Turkey, 1923-1933: A Case Study of Missionary Problems in International Relation**, Ph. D, The American University 1975, s. 224-326; Ayrıca bkz. Ayten Sezer, **a.g.e.**, s. 63.

⁴³ **Maârif, 1932-33 İstatistiği**, s. 190-191-195-199.

⁴⁴ **TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl: 1953 (23 Temmuz 1953)**, Karar No: 221.

1966 yılına gelindiğinde bu okul, Tarsus'taki Amerikan Okulu'nun orta bölümüyle birleşmek suretiyle etkinliğine son vermiştir. Gerekçe olarak da, okulun, içeri bölgede yer alması, yöreye fazla miktarda kar yağması, ve derslerin sınırlı olması, okulda görev yapacak idareci ve öğretmenlerin temin edilmesini güçleştiren nedenler arasında sayılıyordu; yani zorunlu olarak böyle bir yol seçilmişti⁴⁵.

Bursa Amerikan Koleji

Ahmed Zühdi Paşa'nın Raporu'na ekli okullar listesinde, Vilâyeti: Hüdavendigâr, Livası ve kazası: Bursa, Mektebin ismi: Amerikan İdadisi, Tarihi küşâdı: 1292 (=1876), Ruhsat-ı resmiyesi 1380 (=1892), Ta'biyeti: Amerika, Miktar-ı şakirdan: Zükûr: -, İnas: 45 şeklinde gösterilen bu okul⁴⁶, Türk kamuoyunun gündemine, 1928 yılında, 14-16 yaş arasında 4 Türk kızının Hıristiyanlaştırılması dolayısıyla girdi. Hıristiyanlık propagandası yapan Bursa Amerikan Kız Koleji, Bakanlar Kurulu kararıyla 24 Ocak 1928 tarihinde kapatıldı. Olayın oluş safhası ve devamı şöyledir⁴⁷:

Maarif Vekâleti'nin olayla ilgili olarak yaptığı soruşturma sonucunda Bursa Amerikan Kız Koleji öğrencilerinden Balıkesir Askerî kalem Reisi Miralay Talat Bey'in kızı Seniha Tal'at, emekli Yüzbaşı Rıza Bey'in kızı Kâmuran ve Namıka rıza, "Kardaş" Gazetesi sahibi Vasıf Necdet Bey'in kızı Madelet Vasıf Necdet hanımlara okulun öğretmenleri tarafından dinî telkinlerde bulunduğu ve bunun sonucunda da Protestanlık inancını kabule ikna edildikleri anlaşıldı.

Maârif Vekâleti'nce yapılan açıklamada, kendilerine memleket evlatlarının emanet edildiği eğitim kurumlarından hiçbirinin, Cumhuriyet'in yüksek prensiplerine aykırı olarak herhangi bir şekilde dinî telkinlerde bulunmaya yetkileri olmadığı, kesin emirlere ve talimatın bu konudaki açık hükümlerine rağmen gizlice öğrencilerinin samimi

⁴⁵ Frank Andrew Stone, *Communités...*, s. 16.

⁴⁶ Atilla Çetin, *a.g.e.*, s. 210-219.

⁴⁷ Erol Güngör, *Türkiye'de Misyoner Faaliyetleri*, Ötügen Yayınevi (1. Basım Bedir Yayınevi 1963), İstanbul 1999, s. 31-36; *Cumhuriyetin 75 Yılı (1923-1953)*, Yapı Kredi Yayını, C. 1, 1. Baskı, 1998, İstanbul 1999, s. 77.

inançlarıyla oynayan ve güveni kötüye kullanan sözkonusu okulun kapatıldığı ve ilgililer hakkında dava açılmasına karar verildiği belirtildi.

Bursa Sulh Ceza Mahkemesi, yargılamayı 1 Mayıs 1928 tarihinde sonuçlandırmıştır. Buna göre, sanıklardan Miss Chilson ve Miss Henderson'u Hususî Mektepler Talimatnamesi'ne ve 449 sayılı Genelge'ye aykırı davranmaktan Türk Ceza Yasası'nın 526. maddesi gereğince 3'er gün hafif hapis ve 3'er lira para cezasına çarptırmıştır.

Bursa Sulh Ceza Mahkemesi adı geçen sanıkların kadın olmalarını ve özel durumlarını dikkate alarak cezalarının ikâmetgâhlarında çektirilmesine karar verdi.

Sözkonusu kararda Miss Chilson'un öğrencileri başka bir dinin usul ve kurallarına uymaya zorladığı, Miss Henderson'un da Protestanlığı kabule çağırıldığı, Maârif Vekâleti'nce tasdik edilmiş kitaplar dışında kitap okuttuğu, bu kişilerin çocukları ailelerine karşı soğuk davranmaya, milliyetlerine karşı da hüürsuzliğe tahrik ettiği ifade edildi⁴⁸.

Amerikan Board Okulları (American Board School)

"American Board of Comisioners for Foreign Mission" adlı Amerikan Dış Okullar İdare Komisyonu, Türkiye'de eğitim öğretime harcanmak üzere Amerikan halkından geçmişte büyük miktarda maddî yardımlar almış ve bunun sonucunda da adı geçen komisyonun misyonerlerinin faaliyetleri çok büyük gelişmeler göstermişti. Eğitim okullarına önem verilmesinin yanı sıra lise seviyesindeki okulların da Küçük Asya (=Minior Asia) diye adlandırılan Anadolu'da yani Türkiye'de kurulması ve desteklenmesi meselesine bu komisyon aracılığı ile ABD toplumu ılımlı bakmış ve Türkiye'deki eğitim çalışmalarına katkı sağlamıştır. Bugün bu yardım ve destek sürmektedir⁴⁹.

Amerikan Board Okulları'na ait MEB. Talim ve Terbiye Dairesi tarafından alınmış, müşterek yönetmelik, müşterek müfredat programı,

⁴⁸ Cumhuriyetin 75. Yılı, s. 77.

⁴⁹ American National Archives, Despatches from U.S. Consults in Sivas (1886-1966) Microcopy No: T-681, Roll 1, 15 Eylül 1887 tarihli Rapor'dan İlnur Polat Haydaroglu, a.g.e., s. 129.

müşterek ders dağıtım çizelgeleri vb. kararlar vardır. TTD. Arşivinde bulduğumuz bu belgelerden bazıları aşağıda zikredilmektedir.

27 Eylül 1951 tarihli belgede, Amerikan Board Heyeti'ne bağlı okulların müşterek yönetmeliğinin 17. maddesinin, Kurulca görülen lüzum üzerine, aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmesi Bakanlık Yüksek Makamı'nın onayına arzı kararlaştırıldı ve karar uygun bulundu. Buna göre⁵⁰ :

Madde 17- Türk vatani, Türk milleti ve onun rejimi aleyhinde veya Türk rejimine ve inkılâplarına aykırı ideolojiler lehinde telkinleri ihtiva eden, Türkiye ve Türkler hakkında yanlış bilgi veren, ahlâkî olmayan eserler okul kitaplığında bulundurulamaz. Bu hususta doğrudan doğruya Okul Müdürü sorumludur.

Amerikan Board Heyeti'ne bağlı okulların müşterek yönetmeliğinin resmi tatil günleri ile ilgili 76. maddesinin (a) fıkrasının⁵¹ değiştirilmesi ile yine erkek ve kız öğrencilerin programlarının başlangıç kısmına not düşülmesi ile ilgili bazı kararlar mevcuttur. Ayrıca müşterek programda Lise IV Felsefe (Haftada 4 saat, Edebiyat bölümü) dersinin amaçları şöyle ifade ediliyor⁵² :

1. Bir Felsefe tarihini ezberlemekten ise, öğrencilere Felsefe'nin ilk esaslarını öğretmek ve kendiliklerinden Felsefe soruları üzerinde düşünmeğe teşvik etmek.

2. Öğrencileri dar görüşlülükten kurtararak her meseleyi ayrı ayrı noktalardan bakabilmek yetkiliğinin kazanılmasına yardım etmek ve öğrencileri düşündürmeğe alıştırmak, ezbercilikten kurtarmak.

Programda amaca göre hazırlanmaktadır.

Amerikan Board Heyeti'ne bağlı okulların müştereken hazırladıkları ve 23 Temmu, 1953 tarihli Talim ve Terbiye Dairesi kararı ve Bakanlığının onayladığı müşterek yönetmelik, bizlere, bu okullar

⁵⁰ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1951, Karar No: 155.

⁵¹ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1951, Karar No: 158.

⁵² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1952, Karar No: 223.

hakkında daha ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu nedenle aşağıda bu yönetmeliğe ait bazı maddelerden aktarmalar yapılacaktır⁵³ :

Amerikan Board Heyetine Bağlı Okulların Müşterek Yönetmeliği

Madde 1- Amerikan Board Heyetine bağlı okullar şunlardır:

İzmir Amerikan Kız Koleji

Talas Amerikan Orta Okulu

Tarsus Amerikan Koleji

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi

İzmir Amerikan Koleji yatılı ve yatisız bir kız lisesidir. Orta kısmı üç ve lise kısmı dört sınıftır, orta kısmının ayrıca Hazırlık sınıfı vardır.

Talas Amerikan Okulu yatılı ve yatisız bir erkek orta okuludur. Üç esas sınıftan başka bir Hazırlık sınıfı vardır.

Tarsus Amerikan Koleji yatılı ve yatisız bir erkek lisesidir. Orta kısmı üç, lise kısmı dört sınıftır, orta kısmının ayrıca Hazırlık kısmı vardır.

Üsküdar Amerikan Lisesi yatılı ve yatisız bir kız lisesidir. Orta kısmı üç, lise kısmı dört sınıftır, orta kısmının ayrıca bir Hazırlık sınıfı vardır.

Madde 2- Amerikan Board Heyeti okulları, Eğitim ve öğretim işlerinde:

a) Cemiyetin ahlâk kaidelerini benimsemiş ve bilim anlayışı kazanmış, çalışkan, yararlı bir yurttaş olarak yetişmelerini,

b) Müfredat programlarıyla belirtilen ve daha yüksek öğrenimi takip için gerekli bulunan bilgi ve kültür seviyesine erişmelerini,

c) bilgilerini uygulama alanında kullanma yollarını öğrenmelerini ve ileride meslek seçmelerini kolaylaştıracak surette kabiliyetlerinin geliştirilmesini,

d) İyi alışkanlıklar, maharetler kazanmalarını, ruhça ve bedence sağlam olmalarını amaç sayar.

Madde 3- b) Müdür yardımcılarını, öğretmen ve memurlarını seçer, tayinleri yapılmak üzere, usulü dairesinde hazırlayacağı inha kağıtlarını Valiliğe gönderir.

⁵³ **TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1953, Karar No: 221.;** Ayrıca yabancı okullardaki kültür dersleri vb. konular için bkz. **Azınlık ve Yabancı Okullarda Kültür Dersleri**, İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti Yayını, S. 6, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1938, s. 5-8.

Madde 3- d) Türkçe ve Türkçe Kültür dersleriyle Millî Savunma dersleri ayırık olmak üzere diğer öğretmen ve memurlardan herhangi birinin vazifesine son vermeye mecbur kalırsa, bunu gerekçesiyle beraber Valiliğe bildirir.

Madde 5- c) Valiliğe, okul ve müesseselere yazılan bütün kağıtları parafe eder, bunlardan gelen bütün yazıları "Görölmüştür" kaydıyla imzalar.

Madde 20- Öğretmenlerin başlıca vazifeleri:

b) Öğretmenler, derslerini faydalı bir şekilde vermek için derslere hazırlıklı girmek ve okulda bulunan ders vasıtalarından ve okul kitaplığında bulunan kitaplardan öğrencilerini faydalandırmak,

d) Derslerde öğrencilerine vazife vermek, bunları düzelterek iade etmek.

Madde 34- Aynı dersi ve birbirleriyle ilgili dersleri okutan zümre öğretmenleri sık sık toplanarak:

a) Müfredat programlarının ve derslerin bir birine paralel olarak yürütülmesi,

b) Ders aletlerinden, lâboratuvar ve atelyelerden, çevreden faydalanma işlerinin programlaştırılması,

c) Öğrenci ödevleri ve yoklama işleri üzerinde anlaşma yapılması, gibi konular üzerinde görüşler ve varacakları kararları müdürün tasdikinden geçirdikten sonra uygulamlar.

Aynı sınıfta ders okutan öğretmenler, ara sıra, toplanarak öğrencilerin çalışma ve eğitim durumları üzerinde görüşerek alınacak tedbirleri kararlaştırır.

Madde 74- Disiplin kurulu, Türk müdür yardımcısının başkanlığı altında, dört öğretmenden kurulur. Okulun Amerikan müdür yardımcısı tabii üye olarak kurula katılır. Kurula üye olacak diğer iki öğretmen, biri Türk ve diğeri Amerikan olmak üzere, her ders yılı başında öğretmenler kurulu tarafından gizli reyile seçilir.

Kurul yalnız aslı üyelerle toplanır.

Disiplin ve Ceza

Madde 78- Öğrencilerden şu ahlak kurallarını bilip, bunların yolunca hareket etmeleri istenir:

Öğrenci;

a) Doğru sözlüdür, yalandan nefret eder.

b) Cemiyetin ahlâk ilkelerine, okulun nizamlarına içinden gelerek ve bunları sererek itaat eder.

c) Öğretmenlerini de ana ve baba gibi aziz ve kutsal tutarak onlara riayet eder ve saygı gösterir.

d) Arkadaşlarının şahsiyetine, şerefine, sıhhatine saygı gösterir, müşterek hayatın gerektirdiği müâşeret, nezaket kurallarına uygun hareket eder, içinde yetiştiği okulu ve eşyasını korur.

h) İyi ve nazik tavırlıdır, kaba söz ve hareketten daima çekinir.

i) Okula düzgün devam eder, ödevlerini eksiksiz ve kusursuz yapar.

j) Bedeni kadar zekâsını ve bunları verimli ve faydalı kılacak iradesini geliştirir. Bu suretle muvazeneli bir hale getirdiği varlığını milleti için hayırlı şekilde kullanır, okulun içinde ve dışında temizliğe riayet eder.

Madde 79- Öğrencinin, okul içinde veya dışında, aşağıda sayılı hareketlerden birisini yapması suç sayılır:

1- Yalan söylemek

2- Okul içinde ve dışında muâşeret kurallarına riayet etmemekte ısrar etmek

3- Okul içinde ve dışında laubali hareketleri âdet edinmek

4- Okulca menedilmiş olan kıyafet ve tuvalette ısrar etmek

31- İmtihanalarda ve yazılı yoklamalarda kopyaya hazırlanmış bulunmak, kopyeye teşebbüs etmek, kopye yapmak veya yaptırmak.

Not: Etüt veya raporlarda bibliyografya göstermeden başka başka eserlerden veya başkasına ait etüt veya raporlardan faydalanan veya okul idaresince başkasına ait bulunduğu kanaatine varılan her türlü etüt, rapor, grafik veya resimleri kendi imzası altında öğretmene tevdi eyleyen öğrenci dahi kopya yapmış sayılır.

Madde 90- Okul içinde ve dışında millî ve insanî bakımdan fazilet olarak kabul ettiğimiz iyi hareketleriyle ve derslerindeki gayret ve başarılarıyla üstünlük gösteren öğrenci takdir olunur.

b) Üç kanaat notu döneminde de adı şeref listesine geçirilen öğrenci yıllık şeref listesine yazılır ve okulun ayrılış töreninde öğretmen ve arkadaşları arasında tebrik edilir.

Eğitim ve Öğretim

Madde 91- Öğrencilerin sık sık derse kaldırılarak devamlı çalışmaları sağlanır.

Madde 92- Öğrenciler, öğretmen tarafından düzeltilerek kendilerine iade edilen ödevleri muhafazaya ve bunları, ilgililer tarafından istendikçe göstermeye mecburdurlar.

Madde 93- Dersler, okulun Milli Eğitim Vekâletince kabul edilen haftalık ders dağıtma cetveline ve öğretim programına göre okutulur.

Amerikan Bord Heyetine bağlı Müşterek Talimatnamesi'nin 88, 122, 135. maddeleri 23 Eylül 1954 yılında değişmiştir⁵⁴. Aynı şekilde 4 Kasım 1959'da yine yönetmeliğin müdür ve müdür yardımcısının vazifesi ve yetkileriyle ilgili 3, 5, 6. maddeleri değiştirilmiştir⁵⁵:

Madde 5- Türk müdür yardımcısını Maârif Vekâleti tayin eden vazifeleri şunlardır:

a) *Okulun yönetim, eğitim ve öğretim işlerinde müdürün yardımcısıdır*⁵⁶.

Madde 6- Amerikan müdür yardımcısı:

a) *Okulun yönetim, eğitim, öğretim ve disiplin işlerinde müdüre yardım eder.*

Yönetmelik ve ders dağıtım vb. konularda yapılan daha başka yıllara ait değişiklikler mevcuttur⁵⁷.

23.05.1978 tarihinde TTD Başkanlığınca kabul edilen yönetmelik bazı değişiklik veya ekler getirmiştir. Buna göre⁵⁸:

Madde 4- Okul müdürünün izinli olduğu hallerde, kendisine Türk Müdür Başyardımcısı vekalet eder.

Madde 5- Türk müdür başyardımcısı, okulun yönetim bakımından müdürün en yakın yardımcısıdır. Okulun yönetim, eğitim ve öğretim ilerinde, bunların kanun, yönetmelik ve emirlere göre yürütülmesinde,

⁵⁴ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yılı 1954, Karar No: 185.

⁵⁵ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yılı 1959, Karar No: 307.

⁵⁶ 23 Temmuz 1953 tarih ve 221 nolu TTD kararına göre, "okulun yönetim, eğitim ve öğretim işlerine müdürün danışmanıdır" şeklindeydi.

⁵⁷ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yılı 1975, Karar No: 285, 503.

⁵⁸ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yılı 1978, Karar No: 200.

okul müdüründen sonra birinci derecede yetkili ve sorumludur. İzinli bulunduğu süre için, varsa okuldaki Türk Müdür Başyardımcısını yerine yetkili kılar, yoksa Türkçe veya Türkçe Kültür dersleri öğretmenlerinden birini yerine bırakabilir.

Madde 6- e) Türk Müdür Başyardımcısı Disiplin kurulu başkanıdır.

Board Amerikan Okulları'na ait müşterek yönetmelik vb. konulardaki değişiklikler yansıtılmaya çalışıldı; şimdi de, u okullar birer birer ele alarak incelenmeye çalışılacaktır:

Üsküdar Amerikan Kız Koleji (American Academy for Girls in Üsküdar)

Okul, İstanbul Üsküdar'da Selâmi Âli Efendi Mahallesi'nde Amerikan ta'biyetine bağlı olarak 1871'de kuruldu⁵⁹. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Arşiv belgelerine göre⁶⁰, bu okulun tarihçesi ve okula ait diğer bilgiler şöyledir:

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi, 1874 yılında Bilecik'te kurulmuştur. Sonradan Adapazarı'na, Birinci Dünya Savaşı sırasında da İzmit'e taşınmak zorunda kalan okul, 1921 yılında Üsküdar'a yerleşmiştir. Okulun binası eski bir Amerikan binası olup, Bawker Barton binası 1874 yılında inşa edilmiştir. 1955'te yıkılan Çam Konağı yerine lise binası, 1958 yılında da yıkılan toplantı salonu yerine, yeni toplantı salonu ve idarî bina inşa edilmiştir.

Kurum, Adapazarı'ndan Bağlarbaşı'na taşındığı yıllarda iki yeni bina eklenmiştir ve ilk açıldığı yıllarda azami 100 kişi olan öğrenci sayısı, 1950'lerde 300'ü bulmuş, bugün (1984) 550'yi geçmiştir. Tüm tesisler, modern bir şekilde donatılmış olup, her türlü lâbaratuvar, araç ve gereç modern seviyeye getirilmiştir. Daha çok Edebiyat dalında öğrenci yetiştiren okul, Fen bölümünde de Türkiye çapında isim yapmıştır. Finansman durumu düzeltildiği vakit, kapasite genişletilmek istenmektedir.

⁵⁹ Atilla Çetin, a.g.e., s. 217-219.

⁶⁰ ÖÖKGMA., Üsküdar Amerikan Kız Koleji Özel Dosyası.

Okulun eğitim ve öğretimde ve bunlara bağlı olarak kültürel ve sportif çalışmalarda göstermiş olduğu başarılar ve bunları gösteren belgelerin tarihi, cinsi ve veren makamın ünvanı bu bilgi formunda yer almıştır.

Özel Üsküdar Amerikan Kız Lisesi ile ilgili bir diğer belge, MEB'lığının 2 Ocak 1990 gün ve 420 Öz.ok.Şb. / 00079 sayılı emri üzerine okulun bizzat hazırladığı 24.01.1990 tarih ve 420./39 sayılı bilgi formunda ise biraz daha değişik bilgiler mevcuttur⁶¹ :

Okul 1870 tarihinde Bağçecik kazasında Miss Laura Franham tarafından hayırsever bir düşünce ile tesis edilmiş, bilahare 1885 tarihinde Adapazarı'na nakledilerek 1892'de Osmanlı Hükümeti'nden aldığı ruhsatname ile çalışmıştır. 1920'de Adapazarı'ndan İzmit'e 1921'de de İzmit'ten Üsküdar'a nakledilmiş ve mülkü 13.5.1971'de Sağlık ve Eğitim Vakfı'na devredilmiştir.

Amerikan Board Heyeti kuruculuğunda faaliyet gösteren kurumun öğretime başlama ve kurum açma izni tarihi 17.9.1953 olup, ruhsatname numarası 106'dır. kurumun il açıldığındaki türü, derecesi ile bugünkü tür ve derecesi aynıdır: Hazırlık, Orta-Lise.

Okul, yüz yılı aşkın bir süredir kız okulu olarak süregelmiştir. 1950'li yıllara kadar Temel Bilimler-Edebiyat ve Ev Ekonomisi derslerinde ağırlıklı olan okul, zamana uyarak Fen ve Matematik alanlarında iddialı olup, 1988-1989 ders yılında Üniversitelerarası Giriş Sınavında her alanda Fen Lisesinden sonra Türkiye'de ikinci sırayı almıştır.

İngilizce'den başka Almanca da verilmekte ve çeşitli eğitsel faaliyetlerle öğrencilerin kişilik ve liderlik vasıfları geliştirilmektedir.

Küçük bir kız okulu olarak yüksek randuman vermiş olan okulun geniş kapsamlı araştırma ve incelemelerden sonra 1990-1991 öğretim yılından itibaren karma okul haline gelmesine ve aynı doğrultuda fizik

⁶¹ ÖÖKGMA., Üsküdar Amerikan Kız Koleji Özel Dosyası.

kapasitesinin genişletilmesine, yeni binalar ilâve edilmesine yönetim kurulunca karar verilmiştir.

Kurumun eğitim ve öğretimde ve bunlara bağlı olarak kültürel ve sportif çalışmalarda gösterdiği başarılarla göre, müdür Mary McA. Smith^{7e} Türk makamları tarafından teşekkür belgeleri ile Türk Müdür Esin Hoyi'ye verilen teşekkür ve takdir belgelerinin yanısıra 1988-1989 Üniversiteye Giriş Türkiye 2.'si, AFS 5 öğrenci, TÜBİTAK Matematik 1., Kimya-Gülen Aktaş – Burcu Heper – 3., Özlem Ersen kompozisyon yarışması (Üsküdar Belediye Başkanlığı).

Talim ve Terbiye Dairesi Arşivi'nde, bu okulun talimatnamesinin, öğrenciye verilecek numaraya dair olan ikinci fıkrasının tadili⁶² ile 1934-35 ders yılından itibaren müfredat programında yapılacak tadilata ait olmak üzere bu mektep idaresince tanzim olunan ve daha sonra 30.12.1933 tarihinde onaylanan haftalık ders dağıtım programları mevcuttur⁶³. Ayrıca, bu okulun 1955-1956 ders yılından itibaren Tarsus Amerikan Koleji ile birlikte üç yıla indirileceğine dair 31 Ocak 1955 tarihli Talim ve Terbiye Kurulu'nun kararı bulunmaktadır⁶⁴. 10 Mayıs 1956 tarihli kararda Lisenin dört yıldan üç yıla indirilmesi dolayısıyla mağdur durumuna düşen öğrencilerle ilgili karar⁶⁵ ve 9 Ocak 1959 tarihli 1958-59 ders yılı intikal programı ve yeni ders dağıtım cetveli ve müfredat programları⁶⁶, daha sonra da Lise III. sınıflar için İleri Matematik dersinin konması kararı, 5 Mart 1963'de devreye sokulmuştur⁶⁷; 1965-1966 ders yılında Üsküdar Amerikan Kız Lisesi 1. sınıfta okutulmakta olan Sanat Tarihi Dersi'ni Lise II'de okutulması ve Lise I. sınıf programına Sanat Stüdyo Çalışmaları ve Daktilo dersinin ilavesi⁶⁸ ve nihayet 9. Millî Eğitim Şurasının kararlarına göre müfredat ve yönetmeliklerin bu okulca yeniden ele alınacağı ile ilgili İstanbul Millî

⁶² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1932, Karar No: 40.

⁶³ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1933, Karar No: 285, s. 663-671.

⁶⁴ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1955, Karar No: 11.

⁶⁵ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1956, Karar No: 99.

⁶⁶ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1959, Karar No: 55.

⁶⁷ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1963, Karar No: 29.

⁶⁸ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1965, Karar No: 195.

Eğitim M¼d¼rl¼đ¼'n¼n 1.10.1974 tarih ve 323/13440 sayılı bir yazısı bulunmaktadır⁶⁹.

G¼ztepe Amerikan Kız Koleji (American Collegiata Institute in İzmir)

Bu okulun, 1984 yılında ÖÖKG. M¼d¼rl¼đ¼'ne yolladıkları bilgi formunda aşağıdaki bilgiler mevcuttur⁷⁰:

Kurumun mâliki: İstanbul Sağlık Eğitim Vakfı (S.E.V), kurumun ilk kurucusu: Miss Maria West (1878), kurum açma izni tarihi: 1308=1892, ruhsat no: 5, öğretime başlama izni: 1892'dir.

Okul ilk olarak, bugün K¼lt¼r Park'ın bulunduğu Basmane semtinde kurulmuş, Basmane'ye gidemeyen T¼rk çocukları için 1919 yılında Mektupçu'da bir şube açılmış ve 1922 İzmir yangınından sonra daha önce alınmış bulunan G¼ztepe'deki yerine nakledilmiştir.

Okul ilk açıldığında temel eğitim veren "anaokulu", "ilkokul" ve iki yıllık "öğretmenlik eğitimi"ni kapsamaktaydı. Bug¼n ise orta dereceli olup, ortaokul ve lise eğitimini birlikte vermektedir.

Özel Amerikan Kız Lisesi, Özel Öğretim Kurumları Yasası'nda yapılan değişiklik üzerine, gerek İzmir camiası, gerekse tüm ÷lkenin gereksinimini duyduğu yabancı dille öğretim yapan bir "Erkek öğrenci bölümü" açma tasavvurundadır.

Bu okulun mezunları, Üniversite Seçme Sınavları sonucu eksiksiz olarak Üniversite ve Yüksekokullara girmektedirler.

Yine Üniversite Seçme Sınavları, son üç yıl sonuçlarına göre:
T¼r¼nde (TR)

⁶⁹ ÖÖKGMA., İstanbul Özel Amerikan Kız Lisesi Özel Dosyası.

⁷⁰ ÖÖKGMA., İzmir-G¼ztepe Özel Amerikan Kız Koleji Dosyası.

Tablo 3: İzmir Göztepe Amerikan Kız Koleji ÖSS Sonuçları

Mezuniyet Yılı	Fen	Mat-Fen	Sos	Dil	Eşit
1982	5	6	4	6	5
1983	5	5	4	6	4
1984	8	6	4	5	8
Genel Liselerde (Kendi Grubu İçinde -GR-)					
1982	14	15	16	7	13
1983	20	16	9	7	12
1984	20	19	24	7	17

Ayrıca okul TÜBİTAK tarafından düzenlenen yarışmalara da iştirak etmektedir⁷¹.

Talim ve Terbiye Dairesi Arşivi'nde İzmir Göztepe Amerikan Kız Koleji'nin 11 bölüm ve 40 maddeden oluşan 5.10.1938 tarihli bir talimatnamesi⁷² mevcut olup, kolejin gayesi şu şekilde ifade edilmektedir;

I. Gaye: "1- İzmir Amerikan Kız Koleji; talebenin sağlam hayat kaideleri ile mücehhez, ailenin faideli bir uzvu, Cumhuriyet'in faal, çalışkan ve fedakâr bir ferdi, ve boş vakitlerini faydalı olarak kullanmasını bilen karakter sahibi bir Türk vatandaşı olarak yetişmesini temin etmek gayesini takip eder."

Bu okula ait, 18.4.1940 tarihli, Lise son sınıfa bir saat Jeoloji dersi konması⁷³ ile 18 Mayıs 1948 tarihli, yönetmeliğin 25. maddesinin değişmesine ait kararlar mevcuttur⁷⁴.

⁷¹ İzmir Göztepe Amerikan Kız Lisesi Müdürlüğü'nün Bakanlığa yolladığı listede Tübitak ödülleri kazanan öğrencilerin listesi, Sportif çalışmalarındaki başarı listesi, Halk oyunları ödülleri, Tuborg en çalışkan öğrenci yarışması ödülleri ve İzmir Rotary Kulübü Derneği Güzel konuşma yarışması ödülleri alanların uzun bir listesi yer almaktadır.

⁷² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1938, Karar No: 27.

⁷³ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1940, Karar No: 59.

⁷⁴ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1948, Karar No: 131.

İzmir Uluslararası Koleji (Internationale College)

Okul, 1891 yılında orta öğretim seviyesinde açıldı⁷⁵. Uygur Kocabaşoğlu'nun "Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. yüzyılda Amerikan Yüksekokulları" adlı çalışmasından öğrendiğimize göre, 1903 yılında yüksekokul olarak yeniden düzenlenen okul amaç olarak, gençlere ve erkek çocuklara, Hıristiyan ilkeleri esas olmak üzere, dil, sanat ve bilimler eğitimi vermek şeklinde ortaya çıkıyordu ve eğitim süresi de sekiz yıl idi; bunun dördü hazırlık dördü yüksek bölümdü⁷⁶.

Osmanlı döneminde, daha çok bu okula Rum öğrenciler geliyordu. Cumhuriyet döneminde ise artık Türk öğrenciler de gelmeye başladılar ve 1923'de mevcut 30 öğrenciden 27'si, 1927'de de 260'ı Türk olmak üzere 268'e ulaşmıştır. Böylece, okul, Türk öğrencilerin okuduğu bir okul durumuna gelmiştir⁷⁷.

1932-33 Maârif İstatistiği'nde okulda mevcut 196 öğrenciden 113'ü gündüzlü, 63'ü yatılıdır ve 31 öğretmenden 6'sı bayan 25'i erkektir⁷⁸.

Bu okulun ders dağıtım ve müfredat ile yönetmelikleri Amerikan Board Okulları'nın izlediği programın hemen hemen aynıdır. Bu okulda da İngilizce ve Türk Kültür derslerinin ağırlığı açıkça kendini göstermektedir.

İzmir Uluslararası Koleji, 1929 dünya ekonomik buhranı ve parasal yönden düştüğü sıkıntı nedeniyle 31 Ağustos 1934'de kapanmıştır⁷⁹.

⁷⁵ Joseph L. Grabill, **Protestant Diplomacy And Near East: Missionary Influence on American Policy, 1810-1927**, University of minnesota 1971, s. 26.

⁷⁶ Uygur Kocabaşoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyılda Amerikan Yüksekokulları", **Bahri Savcı'ya Armağan, Aynı Basım**, Ankara 1988, s. 320; Ayten Sezer, **a.g.e.**, s. 77; N. Havard Harry, "The Bicentennial in American Turkish Relations" **Middle East J.** Sayı 30 (3) 1976, s. 296.

⁷⁷ **The Missionary Herald...**, s. 155.

⁷⁸ **Maârif, 1932-33 İstatistiği**, s. 155.

⁷⁹ Frank Andrew Stone, **Acedemis For...**, s. 255; Uygur Kocabaşoğlu, **Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika**, İstanbul 1989, s. 199-205 adlı eserinde bu

Tarsus Amerikan Erkek Koleji (The Tarsus American School)

Bu okulun kuruluşu ile ilgili olarak, Tarsus Amerikan Lisesi Müdürlüğü'nün 04.04.1985 tarih ve 200/230 nolu yazı ile Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne yolladığı "bilgi formu"ndan yararlanılmıştır. Buna göre, kurumun mâliki: Sağlık ve Eğitim Vakfı'dır. İlk kurucusu veya temsilcisi American Board Heyeti, kurum açma izni tarihi: 1888, öğretime başlama izni tarihi yine 1888 yılıdır⁸⁰, kurucu veya temsilci değişikliği olmamıştır⁸¹. Kurumun ilk açıldığı binası ile bugünkü binasının açık adresi, "Caminur Mahallesi 201 Sokak No: 64 Tarsus" şeklindedir, kurumun ilk açıldığındaki türü, derecesi ile bugünkü tür ve derecesi, orta ve lise'dir; kurumun bugüne kadar bina, tesis, teçhizat, öğrenci kapasitesi ile eğitimin kalitesini ve verimini artırmak için alınan tedbirler ve geçirdiği safhalar şöyledir:

Okul kuruluşundan itibaren, artan öğrenci sayısına bağlı olarak öğretim ve yatakhane binalarının sayısı (1)'den (5)'e kadar çıkarılmış; lâboratuvarları araç-gereç bakımından ihtiyacı karşılayacak şekilde zenginleştirilmiştir. Ayrıca, eğitimin kalitesini ve verimini arttırmak üzere;

a) İngilizce olarak okutulacak derslerin öğretmen seçiminde, öğretmenlerin tecrübeliler arasından seçilmesine ve en az iki yıllık sözleşme ile görevlendirilmelerine;

b) Türkçe-kültür dersleri öğretmenlerinin eski yıllarda ücretli olmalarına karşılık bütün mesaisini okula ayırabilecek asıl görevli olarak alınmasına ve kıdemi eski olanlardan seçilmelerine özen gösterilmiştir.

okulun Cumhuriyet döneminde getirilen sıkı kontrol nedeniyle daha fazla rahat edemediği için 31 Mart 1934'de kendini feshettiğini belirtmektedir.

80

ÖÖKGMA., Özel Tarsus Amerikan Lisesi Özel Dosyası.

81

Ahmed Zühdü Paşa'nın "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yabancı Okullar Hakkındaki Raporu"nda Tarsus Amerikan Koleji'nin Kuruluşu 1293 (=1877)'de 39 öğrencisi mevcut, Amerikan ta'biyetinde, resmi ruhsatı yok, mektebin ismi kolej, vilayet'i Adana, liva'sı Mersin, kazası Tarsus olarak geçiyor. (Atilla Çetin, **a.g.e.**, s. 219); Okulun kuruluşu ile ilgili olarak ayrıca bkz. Uygur Kocabaşoğlu, **a.g.e.**, s. 200-203; Alan Bartholemew, A. History of Tarsus American School, 1888-1988, İstanbul 1988, s. 11; M. Hidayet Vahapoğlu, **a.g.e.**, s. 172.

Kurumun gelişmesi için geleceğe ait tasavvurlar şöyle ifade edilmektedir:

“1984 yılında bazı maddeleri değiştirilen 625 sayılı Özel Öğretim kurumları Kanunu'nun tanıdığı imkanları da göz önünde tutarak, okulumuza bina, tesis ve ders içi ve ders dışı çalışmaları yönünden daha da ileri bir seviyeye ulaştırmak için çalışmalara başlanmıştır.

Bu çalışmalar arasında, hızla artan talebi karşılamak üzere öğrenci kapasitesini arttırmak, buna bağlı olarak tesis ve personel arttırımı yapmak tasavvurlarımız vardır.”

Kurumun açıldığından itibaren eğitim ve öğretimde ve bunlara bağlı olarak kültürel ve sportif çalışmalarda göstermiş olduğu başarılar ve bunları gösteren belgelerin tarihi, cinsi ve veren makamın ünvanı sorularına Tarsus Amerikan Koleji Müdürlüğü'nün 1985'de verdiği cevaplar şöyledir:

“Okulumuz 90 yılı aşkın bir süredir Türk çocuklarına eğitim ve öğretim imkânı sağlamak yolunda hizmet vermiş, başarılı ve saygın mezunları ile Türk toplumunun ilerlemesine katkıda bulunmaya çalışmıştır. Yabancı bir dil bilmesinin ve değişik bir kültürü tanımanın kazandırdığı imkânların yanında, Türk gelenek ve göreneklerini bilen, ona candan bağlı ve Atatürk ilkeleri doğrultusunda eğitilmekte olan öğrencilerimiz katıldıkları birçok kültürel ve sportif çalışmalarda sayısız ödül, sertifika, şild ve kupa kazanmışlardır. Öğrencilerimizin kazandığı yarışmalar arasında TÜBİTAK'ın, muhtelif özel sektör kuruluş ve gazetelerinin, Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın düzenlediği yarışmalar ilk anda sayılabilenlerdir.

Okulumuzun Üniversite Giriş Sınavları'nda alınan sonuçlara göre, Türkiye genelinde ilk on okul arasında bulunması kıvanç verici olmakla beraber, bizler-idare ve öğretmen kadrosu olarak-bunu yeterli görmemekte ve en azından ilk beş okul arasında yükselmeye yönelik çalışmalarımızı sürdürmekteyiz”.

Tarsus Amerikan Koleji'nin yönetmelik, müfredat ders dağıtım vb. hususlarda Talim ve Terbiye Dairesi tarafından alınmış kararlar

vardır. Bunlardan bazılarını yalnızca konuları itibariyle vermekle yetineceğiz:

“3.11.1938 tarihli karar yeni talimatla ilgilidir⁸² :

Kısım: I Umûmi Hükümler’in ilk dört maddesi şöyledir:

1- Tarsus Amerikan Koleji geceli ve gündüzlü olup yalnızca erkek öğrencilere mahsustur.

2- Okulda Kültür Bakanlığınca Türkçe olarak okutulması tebiğ edilen derslerden başka dersler İngilizce olarak okutulur. Kolejde Fransızca dersi de gösterilir.

3- Tarsus Amerikan Koleji orta ve lise kısımlarını ihtiva eder. Orta kısmı üç, lise kısmı da üç sınıftan müteşekkildir. Ayrıca bir de ihzarî sınıfı vardır.

4- Koleje girmek için en aşağı ilkokul tahsilini bitirmiş olmak şarttır.”

Talim ve Terbiye Dairesi'nin 21 Mayıs 1957 tarihli kararı da haftalık ders dağıtım ve müfredat programlarıyla ilgilidir⁸³ .

Yukarıda da görüldüğü gibi Tarsus Amerikan Koleji'nde de İngilizce, ve ikinci bir yabancı dil olarak da Fransızca ağırlık kazanmaktadır. Bu arada Türkçe Kültür Dersleri de önemli orandadır. Erkek öğrencileri barındıran bu okulda, bazı meslek dersleri, beceri kazandırması bakımından ayrı bir önemi haizdir. Bugün hâlâ faaliyetini sürdüren okul, tıpkı İstanbul-Üsküdar Amerikan Koleji ve İzmir Göztepe Amerikan Koleji gibi “Near East Mission of the United Church For Word Misiteries” adlı örgüte bağlanmıştır⁸⁴ . Daha önce bu okul American Board Örgütüne bağlı durumdaydı.

⁸² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1938, Karar No: 31.

⁸³ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1957, Karar No: 76.

⁸⁴ Anna G. Edmonds, **Opinion Survey of Co-education and the American Board Schols in Turkey**, November 1980, s. 2.

Amiral Bristol Hastanesi Ebe Hemşire Okulu

Okul müdürlüğünün İstanbul MEGSM'lüğünün isteği üzerine hazırladığı, 01.02.1985 tarih ve 420/15 sayılı ve 29.01.1990 tarih ve 420/14 sayılı "bilgi formunda" okul hakkında bilgi bulabilmeyoruz.

İstanbul-Nişantaşı'nda faaliyette bulunan okulun yeni adı "Özel Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi" şeklinde geçiyor, tarihçesi ve başka gelişmelere ait ayrıntılar şöyledir⁸⁵ :

Birinci Dünya Harbi'nden sonra beyaz Rus, Rum ve Ermeni mülteciler Rusya'daki Bolşevik ızdırabına dayanamayarak İstanbul'a gelmişlerdi. Bu sırada Amerikalılar İstanbul'da bulunan müttefiklerin ve büyük bir grubun sağlık ihtiyacını karşılayacak bir dispanser meydana getirdiler. Çünkü o tarihlerde Türkiye'de hasta bakımı verecek kimseler mevcut değildi. O sırada Robert Kolej, Kadınlar Koleji bir tıp okulu açıp kendi talebelerinin bu okulda pratik yapmalarını istedi. Bu işin organize edilmesi için bir komite hazırlayıp başkanlığa İstanbul'da bulunan en yüksek rütbeli subay Amiral Marc L. Bristol getirildi. Komitenin asil üyeleri Hon. G. Ble Ranvat, Amerikan konsülü General Dr. William W. Pest, Dr. Mary Mili bulunuyordu.

Kurumun ilk kurucusu veya temsilcisi General Marc L. Bristol, kurum açma izni tarihi: Temmuz 1340 (10 Temmuz 1924), öğretime başlama izni: 20 Ağustos 1920'dir, ilk amerikan Hastanesi İstanbul Çarşıkapı'da bir Paşa'nın 67 numaralı konağında açıldı, Sıraselviler, Cihangir'de bulunan Alman Hastanesi'ne taşınan okul 1925'de de Nişantaşı'ndaki Kız Enstitüsü'nün önünde Bedrettin Bey Apartmanı'na taşınmıştır, bugünkü açık adresi İstanbul Nişantaşı Poyrazcık sok. no: 4'tür. İlk açıldığındaki türü, derecesi ile bugünkü tür ve derecesi şöyledir: Amerikan Hastabakıcılık Mektebi, derecesi: Ortaokul çıkışlı, ve aralarında lise mezunu öğrencilere hemşirelik öğrenimi veren hastabakıcılık mektebi, Bugünkü tür ve derecesi: Sağlık Meslek Lisesi (diğer tüm Sağlık Meslek Liseleri statüsünde) derecesi: Ortaokul çıkışlı, veya lise ara sınıflardan bir üst sınıfa geçmiş olan öğrencilere yönelik mesleki eğitim.

⁸⁵ ÖÖKGMA., Amiral Bristol Özel Hemşirelik Lisesi Özel Dosyası.

Okulun bugüne kadar bina, tesis, teçhizat, öğrenci kapasitesi ile eğitimin kalitesini ve verimini artırmak için alınan tedbirler ve geçirdiği safhalar hakkında da verilen bilgiler şöyledir:

Fiziki açıdan bir değişiklik yapılmamış ancak, kuruluşundan bu yana eğitimin kalitesini ve verimini artırmak için alınan tedbirler; özet olarak şöyle sıralanabilir; önceki yıllarda kurulan lisan lâboratuvarı 1984 öğretim yılında yeniden modernize edilmiştir (Mevcut tüm meslek liselerinde Lisan Lâboratuvarı olan yegane okuldur). Normal müfredat programının dışında, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan özel izinli tüm lise 1-2-3-4 sınıflara ilâve İngilizce kursu (konuşma, kavrama ve meslekî terimlerin kullanılması). Ayrıca değişik bir yöntem uygulanarak değişik mesleki dersler, ve uygulamaları eğitimi yapılmakta, 1984 yılında okulda tüm öğretmenlerin yararlanabileceği görsel ve işitsel ders araçları merkezinin kurulmuş olması ve bu ünitenin her yıl araç ve gereçler açısından zenginleştirilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca;

- Okul kitaplığının genel kültür mesleki ders ve kaynak kitaplar açısından zenginleştirilmesi, açık raf sisteminin uygulanması,

- Daha nitelikli düzeyde eğitim hizmeti verilebilmesi için binaya maddi imkânların el verdiği oranda ek bina ilâvesi yapılması tasarlanmaktadır.

- Bu tasarlanan ek binada kapalı salon, kompütür merkezine yer verilmesi,

- Okulumuzun ilk mezunlarından ve Türkiye'de ilk üniversite eğitimini gören 1924 mezunu Esmâ Zeniz'in 1940-1961 yılları arasında Türk Hemşireler Derneği Kurucusu ve Başkanı olarak görev yapması, ve ülkemiz hemşireliğini Uluslararası Hemşireler Derneğine üye olarak kazandırması

- Meslekî kitap yazıp tercüme etmesi

Talim ve Terbiye Dairesi'nde bu okulun yönetmeliği ile ilgili 21 Nisan 1959 tarihli bir karar vardır⁸⁶. Bu okul faaliyetine hâlâ devam ediyor.

⁸⁶ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1959, Karar No: 94.

Yukarıda saydığımız okulların dışında 1920'li yıllarda açılan diğer bir Amerikan Okulu Misyon başkanı Fred Field Goodsell'in eşi bayan Goodsell'in de bir süre müdürlüğünü yürüttüğü dil okuluydu. 1924 yılında 10 olan öğrenci sayısı 1927-28'lerde 12 oldu. Okulun dersleri Türkçe, Arapça, Psikoloji, Türk Dini Tarihi, Türkiye'de Protestanlık vb. dersler vardı; Parasal ve başka nedenlerle 1932'de kapanmak zorunda kaldı⁸⁷.

16.11.1926 tarihli Talim ve Terbiye Dairesi Arşiv belgesine göre "Amerikan Lisan ve Sanat Dershaneleri'nin Mektep mahiyetinde olmadığı" anlaşılmaktadır⁸⁸ (Bkz. Belge 1).

Bu dershanelerden İstanbul Kadın Lisan ve Sanat Dershanesi'nin öğretim yönetmeliği 13 Kasım 1951 tarihli Talim ve Terbiye Dairesi kararları ve Bakanlığın onayıyla yürürlüğe girmiştir. Bu öğretim yönetmeliğinin kuruluşla ilgili bölümü şöyledir⁸⁹ :

Madde 1- İstanbul Amerikan Kadın Lisan ve Sa'nat Dershanesi'nin amacı; 12 yaşından büyük kız ve kadınların aile ve cemiyet hayatında daha başarılı olmalarını temine çalışmaktır. Müessese bu hizmetleri yaparken, cemiyetin ahlâk kaidelerini, ileri bilim anlayış ve metotlarını göz önünde bulundurur.

Madde 2- Dershane aşağıda yazılı kursları ihtiva eder:

- a) Yabancı dil (İngilizce, Fransızca, Almanca)*
- b) Daktilo, steno*
- c) Biçki-Dikiş*
- d) Jimnastik*

1996-1997 öğretim yılında Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nde yapılan bir çalışmaya göre halen faaliyette olan Amerikan Okulları şunlardır: İstanbul Amiral Bristol Özel Sağlık Meslek Lisesi (Nişantaşı), İstanbul Özel Amerikan Robert Lisesi (Arnavutköy),

⁸⁷ H. Grayson Johnson, **The American Schools in the Republic of Turkey 1923-1933: A Case Study of Missionary Problems in International Relations**, The American University, Ph. D., 1975. Zb 31-35.

⁸⁸ **TTDA., Kurul Karar Defteri, Karar Tarihi: 16.11.1926**, Karar No: 260.

⁸⁹ **TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl: 1951**, Karar No: 181.

İzmir Özel Amerikan Lisesi (Göztepe), Tarsus Özel Amerikan Lisesi (İçel), İstanbul Özel Amerikan Lisesi (Üsküdar)⁹⁰ (Bkz. Ek. 1).

SONUÇ ve ÖNERİLER

1- Yabancı okullar daha çok Tanzimat döneminde açılmıştır. Okulların açılışında devletin hiçbir rolü ve etkisi olmamıştır ve bütünüyle devlet denetiminin dışında gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti 1869 tarihli Maârif-i Umumiye Nizamnamesi ile bu okulların öncelikle yönetimine ve programlarına müdahale edememiş ve okullar üzerinde bir denetim sağlayamadığı gibi, belirli bir düzene de sokamamıştır. Mekâtib-i Hususiye Talimatname'sinin 1915'de yayınlanmasıyla devlet kontrolüne alınmak istenen bu okullar, Birinci Dünya Savaşı'ndan Osmanlı Devleti'nin yenik çıkması üzerine, uygulama sonuçsuz kalmıştır.

2- Osmanlı Devleti döneminde karşılıklılık ilkesine riayet edilmeden tek taraflı olarak ekonomik, idarî, adlî, sosyal, kültürel vb. konularda yabancılara kapitülasyon adı altında verilen ayrıcalıklar zaman geçtikçe ülkenin aleyhine işlemiş Fransa, İtalya ve Avusturya Katolik topluluğun, Amerika ve İngiltere Protestan grupların, Ruslar ise Ortadokslar'ın koruyuculuğuna soyunarak Osmanlı topraklarını bir bakıma dini görünüşlü mücadele sahası olarak kullanmışlardır.

3- Lozan Antlaşması'ndan sonra ancak Türk Devleti yabancı okulların iç yönetimlerine müdahale edebilmiştir. Yabancı okullar, fiziki, personel ve yönetim özellikleri bakımından Cumhuriyet döneminde devlet kontrolüne alınabilmiştir.

4- Yabancı okullarla ilgili olarak Atatürk dönemi talimatname ve genelgeleri ile 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, yabancı okullarında personel alımı, personel ve öğrenci ücretlerinin belirlenmesi, bakım ve onarım gibi konularda MEB'liğinin onayını almak zorunluluğunu getirmiştir. Aynı şekilde yine yabancı okulların ders dağıtım çizelgeleri, müfredat programları, ders araç ve gereçleriyle, ders ve yardımcı kitapları kullanabilmeleri Bakanlık iznine bağlıdır. Ancak 625 sayılı Kanunun 3035 (11.7.1984) sayılı kanunla

⁹⁰ ÖÖKGMA., 1996-1997 Öğretim Yılında Yabancı Okullar ve İstatistik Ekler Dosyası.; Yabancıların eğitim ve öğretim özgürlüğünü düzenleyen kuralların tarihi geçmişi için bkz. Aysel Çelikel, **Yabancılar Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul 1993, s. 186-197; Gülnihal Bozkurt, **Gayr-i Müslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu (1839-1914)**, TTK Yay., Ankara, 1966.

değiştirilen 20. maddesi değişik bir uygulama getirmiştir. Yeni değişikliğe göre yabancı okular, öğrenci mevcutlarını ve bina kapasitelerini artırabileceklerdir. Aynı şekilde, 5.11.1985 tarih ve 3236 sayılı kanunla değiştirilen ÖÖKK'nun 5. maddesinin okul açma yasağı getiren maddesinin yerine yabancılara bazı şartlarla bu hakkı tanıyan hüküm getirilmiştir. Böylece, MEB'liği ve Bakanlar Kurulu'nun alacağı karara göre yabancı okulları kapasiteleri en fazla beş katına kadar arttırılabilecek ve yeni arazi edinebileceklerdir. Bu uygulamanın, Türk Milletine ve Türk Devleti'ne ne kazandıracığı, üzerinde durulması gereken bir husustur. Atatürk döneminde yabancı mekteplerde okutulan kitaplar dahi Maârif Vekâleti görevlilerince tek tek incelenip Türk Milleti ve Türk Devleti aleyhinde yanlış olan ve ülkemizdeki okullarda cidden okutulması "caiz" bulunmayan fikirlerin "men" edilmesi hususunda yetkililere öneriler götürülürken⁹¹ . Türkiye'yi yeniden eski sıkıntılara götürecek açılımların 1984 ve 85'li yıllarda yapılması oldukça düşündürücüdür⁹³ .

5- Amerikan Okulları modern eğitim araç ve gereçleriyle, çeşitli kurum ve kuruluş vb. den aldıkları yardım ve destekle gelişmelerini sürdürmüşler ve çevrelerini etkilemişlerdir.

6- Bu okullar gerek sistem, gerekse uyguladıkları yöntem bakımından gelişmekte olan okullara örnek olmuşlardır. Buralardan bilim, kültür ve sanat alanında az sayıda da olsa bazı ünlü kişiler yetişmiştir.

7- Bazı ailelerin, çocuklarına yabancı dil öğretmek amacıyla seçtikleri yabancı okullara ilginin azaltılması için, açılan veya açılacak

⁹¹ TTDA., Kurul Karar Defteri, Karar Tarihi: 26.12.1926, Karar No: 289, C. 1.

⁹² TTDA., Kurul Karar Defteri, Karar Tarihi: 07.04.1926, Karar No: Onbirinci Oturum, C. 1.

⁹³ Bu konuda daha geniş bilgi için bkz.; Süleyman Büyükkaracı, **Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Türkiye'sinde Yabancı Okullar**, Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya 1996; Süleyman Büyükkaracı, **İstanbul Alman Lisesi**, Selçuk Üniv. Yay., Konya 1998; Süleyman Büyükkaracı, **Türkiye'de İngiliz Okulları**, VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (01-03 Eylül 1939) Kongreye Sunulan Bildiri, Trabzon 1999; Süleyman Büyükkaracı, Osmanlı Devletinde İran Okulları, Osmanlı Devletinin Kuruluşunun 700. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu (7-9 Nisan 1999) Kongreye Sunulan Bildiri, Konya 1999.; Süleyman Büyükkaracı, **Türkiye'deki İtalyan Okulları'nın Tarihçesi**, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (9-11 Eylül 1998), Kongreye Sunulan Bildiri, C. II, Konya S.Ü. Yayını, Konya, 1998, s. 465-70.

olan Türk okullarında nitelik ve nicelik bakımından daha iyi bir eğitimin verilmesi, yabancı dil bilme ile yabancı dille öğretim arasındaki ayrımın göz önüne alınması, yabancı dil öğrenmenin bir amaç değil bir araç haline getirilmesi, tıpkı Atatürk döneminde olduğu gibi izlenen millî eğitim ve kültür politikalarıyla yabancı okulların denetim altına alınarak buralarda Türkçe ve Türk Kültür derslerine ağırlık verilmesi gereklidir.

8- Amerikan Okulları gibi Türkiye'deki diğer yabancı okulların günümüze kadar tercih edilen okullar olmalarının gerçek nedeni, bilhassa yabancı dil öğretmeleri, meslek bilgisi vermeleri, çok sayıda öğrenci arasından sınavla ve daha az sayıda seçilmiş öğrenci almaları ve daha iyi öğretim araç ve gereçleriyle yani daha büyük imkânlarla eğitim ve öğretim yapmalarıdır.

Ancak bu okulların sıralarından geçenler, “Batı’lı gibi düşünmeye”, “bilim ve teknoloji” üretmeye başlarlar mı? Yoksa bunun yerine, Batı’lının düşündüğüne ve ürettiğine yani bilim ve teknolojisine ve kültürüne uyum sağlama ve bağımlı olma tepkilerini mi edinirler? Üretmek ekonomik olduğu kadar siyasal ve ideolojik bir güçtür. O halde “üretmek” ve “ürüne uyum sağlamak” ayrı kavramlardır. Acaba “ürüne uyum sağlamak” üretene yani güce boyun eğmek midir?⁹⁴ Herhalde, bu birbirinden ayrı ve karşıt şeyler üzerinde düşünmek ve bir kanaate varmak oldukça zor olsa gerektir.

⁹⁴ Atilla İlhan, *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 2000.

۹۵۸

موجوده اختصاص کتبخانه ایلیک کتبه و ایکس ویرتی درجه ۱۰۰ ک. ادونا اخفا مرکتنا
 ده اورتا کتبه ساعل طوقولین ساعله کور و کتبه یوکک اخفا مرکتنا
 هاد کتبه دره لیه ایه سادان برعترج بیت اوللف قوزلار و سلا قوزلار
 ایچونم ده کتله کور و کتبه وارلد و کله ۹۵۶ / ۱۱ / ۱۰

اعضا
 عوفی عاصیه ذکیر سعید
 اعضا
 اعضا

قرارداد

۹۵۹

نطقه نزاعته کتبه کتبه ده جرس دائره زور ایکنی درجه ۱۰۰ صفها یکن اولار و کتبه
 ایله کتبه بو اعتبار ایله اورتا کتبه سادان اولار کتبه قبول ایله کتبه
 ۹۵۶ / ۱۱ / ۱۶

اعضا
 عوفی عاصیه ذکیر سعید
 اعضا
 اعضا

قرارداد

۹۶۰

آرینانه نامه وضعت در سنامه لری کتبه نامه صیده اولکنی ایچونم درجه ۱۰۰
 و سترج بیت اولار کتبه بویولور و کتبه ایچونم ۹۵۶ / ۱۱ / ۱۶

اعضا
 عوفی عاصیه ذکیر سعید
 اعضا
 اعضا

قرارداد

۹۶۱

اشتاتیل غلط روح ذکیر کتبه ایچونم درجه ۱۰۰ اولکنی ایچونم درجه ۱۰۰
 ۹۵۶ / ۱۱ / ۱۰

اعضا
 عوفی عاصیه ذکیر سعید
 اعضا
 اعضا

Belge 1: Amerikan Lisan ve Sanat dershanelerinin mektep mahiyetinde olmadığı (16.11.1926); İstanbul'da Galata Rum Zükûr Mektebi'nin Derecesi ibtidai olduğunu (15.11.1926)
 Kaynak: TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl: 1926, Karar Tarihi: 16.11.1926, 15.11.1926, Karar No: 260, 261, C. 1.

۹۹۹

قراریله

مهمه کاترین بلک لهرنجه نالیق ایله ایله آری جیدلک بیون تورک نیشنل لیجی مددق و کالیتو اچان ایسه ملک لایم
تیکه حقین ادرک تفر اینجه اولانه نوا دیک تطبیق و تلوسه ایله ملک شکایت ادریت بیقتم قراریله
ایله ایله نوا کندیله مده سلیم ده و کالت عابینه ادریت نیک نوز اولاره لیله ایله لیله اولان اولان اولان اولان
هر تالیق اولاره مدد بیله نوز سینگ عیانه اعدری برافره کوریک

۹۹۹ / ۱۱ / ۱۱

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
حذکت	ذک سدر	مد لیکر	سایه

قرردی

۹۹

قراریله

تقدیقو عجموسین بهمت بیک قراریله جدره نقد ایندیله (ادره خانیک دکن اکلچو ایله
(ادره قام ایلکونه) عوانله کتاب ایلک کتینه لیدس ایلکوم قاشره ل ایلک لیک کتابچه
نینه بید ایلک خوریتیه بیک نوز سینگ سادق اشیریه نوز سیده سادیره ایلک سخرله
بر لیک

۹۹۹ / ۱۱ / ۹۹

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عوی	ذک سدر	سایه	سایه

قرردی

۹۹

قراریله

نیرله کونستیم ده بیقید قلمه فله دهی آری قلمه کتیک اورتا درجه دو اولان
لک شایه

۹۹۹ / ۱۱ / ۱۷

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عوی	عک صید	ذک سدر	سایه

Belge 2: Göztepe-Çiftchavuzlar'daki Amerikan Mektebi'nin orta derecede olduğu

Kaynak: TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl: 1926, Karar Tarihi: 17.11.1926, Karar No: 246, C. 1.

است. بول كوك بليجا. آري قاندا كينيك هر و غلام شوقه ايديلمه بيري انا صنف اول
اورزه يش ايتايك و اوجر تاي دوقره صنفه مركب بولمك اور تا درجه ده
اولنجا قبول ايديلمه

۱۶ / ۱۱ / ۱۹۲۶

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت

است. بول كوك بليجا. آري قاندا كينيك هر و غلام شوقه ايديلمه بيري انا صنف اول
اورزه يش ايتايك و اوجر تاي دوقره صنفه مركب بولمك اور تا درجه ده
اولنجا قبول ايديلمه

۱۶ / ۱۱ / ۱۹۲۶

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت

است. بول كوك بليجا. آري قاندا كينيك هر و غلام شوقه ايديلمه بيري انا صنف اول
اورزه يش ايتايك و اوجر تاي دوقره صنفه مركب بولمك اور تا درجه ده
اولنجا قبول ايديلمه

۱۶ / ۱۱ / ۱۹۲۶

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت

است. بول كوك بليجا. آري قاندا كينيك هر و غلام شوقه ايديلمه بيري انا صنف اول
اورزه يش ايتايك و اوجر تاي دوقره صنفه مركب بولمك اور تا درجه ده
اولنجا قبول ايديلمه

۱۶ / ۱۱ / ۱۹۲۶

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت

است. بول كوك بليجا. آري قاندا كينيك هر و غلام شوقه ايديلمه بيري انا صنف اول
اورزه يش ايتايك و اوجر تاي دوقره صنفه مركب بولمك اور تا درجه ده
اولنجا قبول ايديلمه

۱۶ / ۱۱ / ۱۹۲۶

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت
عزت	عزت	عزت	عزت

Belge 3: Gedikpaşa'daki Amerikan Mektebi'nin orta dereceli olduğu, 16.11.1926; Rum Katolik (Odbekizya) Mektebi'nin ilk dereceli olduğu, 14.11.1926; Beyoğlu-Aynalıçeşme İkinci İnas Rum Mektebi'nin ibtidaî olduğu, 14.11.1926.

Kaynak: TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl: 1926, Karar Tarihi: 16-14-14.1926, Karar No: 262, 263, 264, C. 1.

Belge 1'in Türkçe Metni

Karar No: 260

Kararname

Amerikan Lisan ve San'at Dershaneleri Mekteb mahiyetinde olmadığı için derece tayini mes'elesi mevzû-ı bahs olamaz. Bu yolda tebliğat icrası. 16.11.926

Aza (Avni)	Aza (Ali Haydar)	Ali (Zeki Mes'ut)	Reis (Mehmed Emin)
---------------	---------------------	----------------------	-----------------------

Karar No: 261

Kararname

İstanbul Galata Rum zükûr mektebi ibtidai derecede olmağla o suretle tebliği kararlaştırılmıştır. 15.11.926

Aza (Avni)	Aza (Ali Haydar)	Aza (Zeki Mes'ut)	Reis (Mehmed Emin)
---------------	---------------------	----------------------	-----------------------

Belge 2'nin Türkçe Metni

Karar no: 246

Kararname

İstanbul'un Göztepe'de Çiftehavuzlar'daki Amerikan Mektebi'nin orta derecede olduğu anlaşılmıştır.

17-11-926

Aza (Avni)	Aza (Ali Haydar)	Aza (Zeki Mes'ut)	Reis (Mehmed Emin)
---------------	---------------------	----------------------	-----------------------

Belge 3'ün Türkçe Metni

Karar No: 262

Kararname

İstanbul Gedikpaşa Amerikan Mektebinin programı tetkik edilmiş ve biri ana sınıfı olmak üzere beşi ibtidai ve üçü tali dokuz sınıftan mürekkep mektebin orta derecede olduğu kabul edilmiştir.

16.11.926

Aza (Avni)	Aza (Ali Haydar)	Aza (Zeki Mes'ut)	Reis (Mehmed Emin)
---------------	---------------------	----------------------	-----------------------

Karar no: 263

Kararname

İstanbul Rum Katolik (ovebkizya)? Mektebi'nin derecesi
ibtidaidir.

14.11.926

Aza	Aza	Aza	Reis
(Avni)	(Ali Haydar)	(Zeki Mes'ut)	(Mehmed Emin)

Karar no: 264

Kararname

Beyoğlu Aynalıçeşme ikinci İnas Rum Mektebi'nin derecesi
ibtidaidir.

14.11.926

Aza	Aza	Aza	Reis
(Avni)	(Ali Haydar)	(Zeki Mesut)	(Mehmed Emin)

YABANCI OKULLAR

KODU	ADI	ADRESİ	KURUCUSU	TEMSİLCİSİ	KON	TEL.	KURUM AÇMA T.	DERİ SAY	MÜDÜR
10375	Amiral Bristol Özel Sağlık Meslek Lisesi	Güzelbağçe Sok. Nispetiye - İstanbul	Amiral Brs. İlas. Hem. Lis. Müt. Heyeti	H. Waren WINGLER	77	2460507	10.07.1924	3	Gülsevrim ÇEVİKER
10372	Özel Alman Lisesi	Şahkulu Bostan Sok. No:20 Tunel-İstanbul	Alman Hükümeti	Erwin KÖHLE	7751	2451391	11.5.1968	30	Roland J. Stürzenhoffer Christopher WADSWORT
10374	Özel Amerikan Robert Lisesi	Özel Robert Koleji Arnavutköy-İstanbul	Robert Koleji Mütevelli Heyeti	Christopher WADSWORT	940	2341432	20.12.1868	29	Christoper WADSWORT
10367	Özel İtalyan Anaokulu, İlkokulu ve Ortaokulu (kız)	Ağa Hamam Turnabaşı No:30 İstanbul	İtalyan Hükümeti	Camilla STELLACCI	209		1870	10	Camilla STELLACCI
10369	Özel İtalyan İlkokulu	1454. Sok. No: 1 Alsancak İzmir	İtalyan Hayır Cemiyeti	121		1887	6	Maria R. MERIE
10368	Özel İtalyan Lisesi	Tomtom Sok. No: 11-13 Beyoğlu İstanbul	İtalyan Hükümeti	Bianca M. Padolecchia GOODRICHI	608	2441301	1888	17	Bianca M. Pad. GOODRICH
10370	Özel İzmir Amerikan Lisesi	76. Sok. Göztepe İzmir	Amerikan Bord heyeti	Alan R. Mc. CAIN	904		1892	24	T. Douglas STENBERG
10363	Özel Noire Dame De Sion Fransız Kız Lisesi	Cumhuriyet Cad. No: 205 Pangaltı İstanbul	Sion Rahipleri Teşkilatı	Monique HARISSBOURE	671	2481448	27.11.1856	17	Richard TAMPING
10357	Özel Saint Benoit Fransız Lisesi	Kemeralın Cad. No:24 Karaköy-Beyoğlu-İstanbul	Lazarist Rahipleri	Yavest DANJEU	1593	2441026		43	Michel GOUPIL
10376	Özel Saint Joseph Fransız Lisesi	Dr. Esat Işık Cad. No: 78-79 Kadıköy-İstanbul	Freres Des Ecoles Chretiennes	Pierre CAPORAL	610	2481783	1280 Hicri	22	Michel BERTET
10364	Özel Saint Joseph Fransız Lisesi	1463.Sok. No: 37 Alsancak-İzmir	Freres Des Ecoles Chretiennes	Auge Joseph Pierre Marie MICHEL	512		1841	15	Ange MICHEL
10362	Özel Saint Michel Fransız Lisesi	Abide-i Hürriyet Cad. No:21 Şişli-İstanbul	Freres Des Ecoles Chretiennes	Pierre CAPORAL	610	2481783		17	Yves-Joel MERDRIGNAY
10361	Özel Saint Pulcherie Fransız Ortaokulu	Parmaklı Çukuru Çeşme Sok. No:7 Beyoğlu-İstanbul	Filles De La Charite Cemaati	Isabel MARGUEZ	457	2442536	7.10.1924	12	María Therese GARGON
10359	Özel Sankt Georg Avusturya Lisesi ve Ticaret Okulu	Karapınar Sok. No: 2 80020 Karaköy-Beyoğlu-İstanbul	St. Vinzenz Von Paul A. Lazarist Rahipleri	Hermenia Pia SCHEIBELHOFER	1210	2497964	1918-1934 II H	35	Franz KANGLER
10371	Özel Tarsus Amerikan Lisesi	Caminur mah. 201. Sok. No: 64 Tarsus-İCEL	Amerikan Bord Heyeti	Alan R. Mc. CAIN	810		1888	27	Antony V. Spencer
10373	Özel Üsküdar Amerikan Lisesi	Vakıf Sok. No: 1 81130 Üsküdar-İstanbul	Amerikan Bord Heyeti	Alan R. Mc. CAIN	811	331058	1885	21	John Edward HEARD
		TOPLAM							

Tablo 1: 1998-1999 Öğretim Yılında Yabancı Okullar

(Kaynak: Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü Ar şivi, Yabancı Okullar Tablo ve İstatistikli Bilgiyer Dosyası)